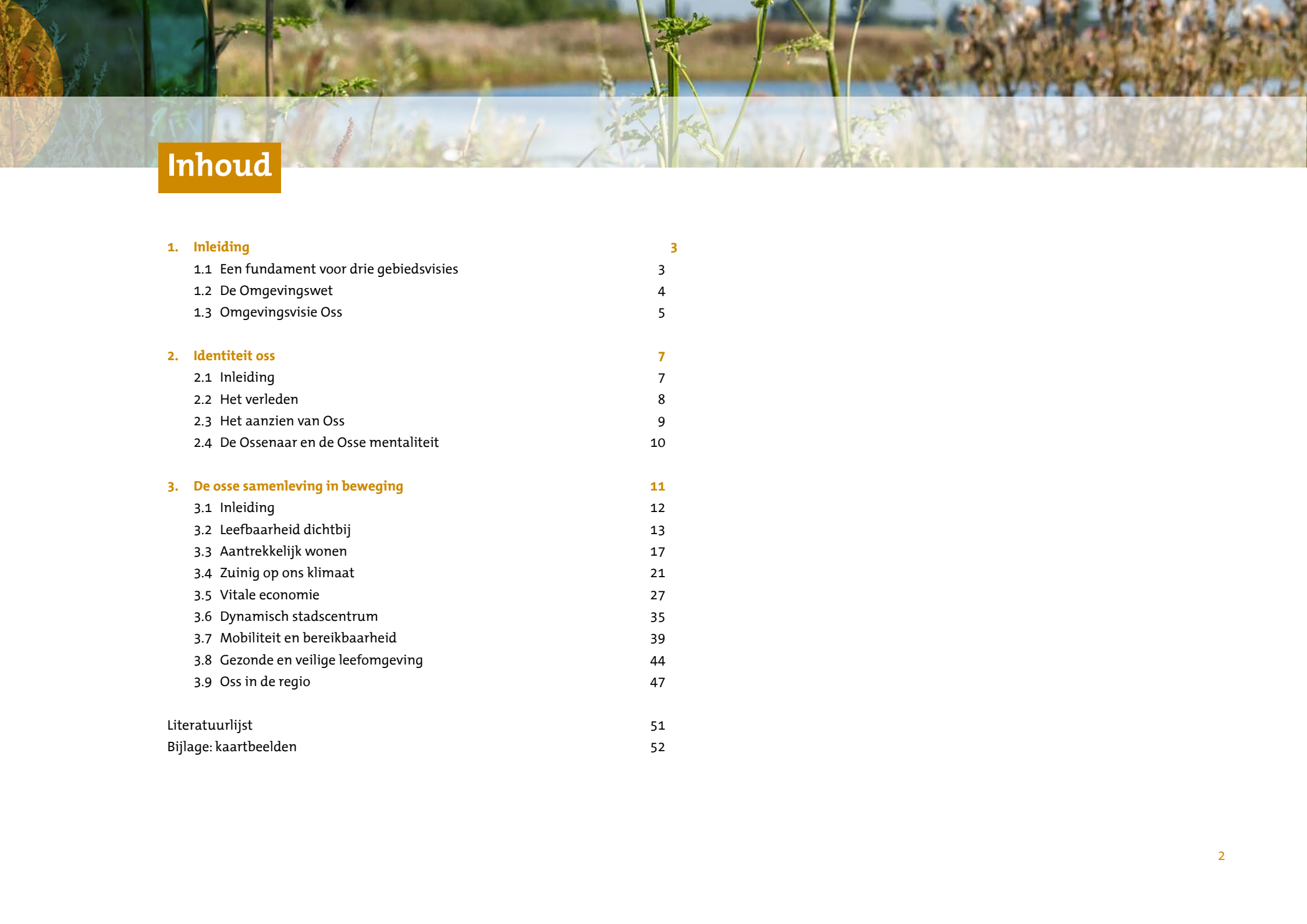

Fundament voor de Osse omgevingsvisie: identiteit & opgaven

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Een fundament voor drie gebiedsvisies	3
1.2 De Omgevingswet	4
1.3 Omgevingsvisie Oss	5
2. Identiteit oss	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Het verleden	8
2.3 Het aanzien van Oss	9
2.4 De Ossenaar en de Osse mentaliteit	10
3. De osse samenleving in beweging	11
3.1 Inleiding	12
3.2 Leefbaarheid dichtbij	13
3.3 Aantrekkelijk wonen	17
3.4 Zuinig op ons klimaat	21
3.5 Vitale economie	27
3.6 Dynamisch stadscentrum	35
3.7 Mobiliteit en bereikbaarheid	39
3.8 Gezonde en veilige leefomgeving	44
3.9 Oss in de regio	47
Literatuurlijst	51
Bijlage: kaartbeelden	52

INLEIDING

1

1.1 Een fundament voor drie gebiedsvisies

Om tot een omgevingsvisie voor de gemeente Oss te komen, starten we met drie gebiedsvisies. Deze gebiedsvisies maken wij voor het 'Stedelijk gebied', 'Stadjes & kernen' en het 'Buitengebied'. Het document dat u nu leest, het 'Fundament', vormt de basis voor die drie gebiedsvisies. Hierin beschrijven we de Osse identiteit en geven we voor een aantal thema's de grotere opgaven weer.

1.2 De Omgevingswet

Door deze gebiedsvisies te maken bereiden we ons voor op de Omgevingswet, die naar verwachting op 1 januari 2022 in werking treedt. De Omgevingswet bundelt de wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De wet regelt daarmee het beheer en de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet stimuleert enerzijds ontwikkelingen en waarborgt anderzijds de kwaliteit van de (fysieke) leefomgeving onder het motto 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Uitnodigen

Het is onze ambitie om in ons beleid en in ons handelen ruimte te bieden voor en uit te nodigen tot initiatief van inwoners en ondernemers. Om dit meer 'handen en voeten' te geven zijn door de gemeenteraad in 2018 vier uitgangspunten geformuleerd:

1. Ruimte voor initiatief

De leefomgeving is van de inwoners en zij geven die vorm. Als overheid geven we de ruimte, maar garanderen wel een basiskwaliteit en bewaken we de balans tussen de diverse belangen in de samenleving.

2. Afweging bij complexe projecten

We zullen vaker op de 'bedoeling' in plaats van beleidsregels afwegingen moeten maken. Belangrijke thema's/terreinen zijn daarbij in ieder geval veiligheid, gezondheid en duurzaamheid. In de omgevingsvisie bepalen we welke andere thema's we daarbij meenemen. We ontwikkelen een manier om afwegingen te maken en keuzes transparant te maken.

3. Aard van de omgevingsvisie

De omgevingsvisie wordt geen blauwdruk, maar een ontwikkelingsgericht document dat uitdaagt tot initiatieven en ruimte biedt aan ontwikkelingen. De omgevingsvisie is flexibel, maar biedt ook een afwegingskader waaraan nieuwe initiatieven getoetst kunnen worden.

4. Rol van de gemeenteraad

De rol van de gemeenteraad verandert. Omdat er meer ruimte bij de samenleving en bij het college komt, wil de gemeenteraad zijn kaderstellende en controlerende rol versterken. Daarvoor ontwikkelen we zo nodig nieuw instrumentarium.

1.3 Omgevingsvisie Oss

Op grond van de nieuwe wet moet de raad voor het gehele grondgebied van de gemeente één omgevingsvisie vaststellen. Dit moet een integrale visie zijn die de lange termijn-keuzes voor de fysieke leefomgeving laat zien en een beleidsmatige basis biedt voor onder meer het omgevingsplan.

Op dit moment kiezen we ervoor om eerst drie gebiedsvisies te maken voor Oss: één voor het Buitengebied, één voor het Stedelijk gebied en één voor de Stadjes & Kernen. Deze drie gebiedsvisies voegen we op een later moment samen tot de eerste 'Omgevingsvisie Oss'. Natuurlijk houden we bij de gebiedsvisies al wel rekening met de eisen die we aan de omgevingsvisie stellen.

Integraal

De Omgevingswet heeft betrekking op de fysieke leefomgeving. De fysieke leefomgeving gaat grofweg over alles wat je kunt zien, horen en ruiken. Daaronder vallen niet alleen de klassieke thema's zoals wonen, werken, natuur en mobiliteit maar ook relatief nieuwe thema's zoals duurzaamheid, gezondheid en veiligheid. Het is belangrijk dat alle thema's zo veel als mogelijk in samenhang (integraal) met elkaar worden gezien. Dit betekent dat we ook kijken naar de raakvlakken van het fysieke domein met het sociale domein.

Ruimte voor initiatief

De omgevingsvisie biedt een 'flexibel raamwerk' voor nieuwe ontwikkelingen met heldere uitgangspunten voor alle partijen; het is niet alleen de toetssteen voor het gemeentelijk bestuur waarlangs plannen, projecten en initiatieven zullen worden gelegd, maar ook een enthousiasmerende uitnodiging naar de samenleving.

In samenspraak

In de omgevingsvisie zetten we • samen met onze inwoners, ondernemers, partners en gebruikers- de integrale koers uit op weg naar 2030 met en doorkijk naar 2050, gericht op een fysieke leefomgeving waarin mensen gelukkiger, gezonder en veiliger zijn. De bestaande kwaliteiten van de gemeente Oss vormen daarbij het vertrekpunt. Wij willen met een heldere visie, die samen met de inwoners is gemaakt, aangeven wat de koers van Oss is.

Global Goals doelstelling

Oss heeft vele kwaliteiten en daar zijn we trots op. Onze ambitie is om Oss nog beter op de kaart te zetten als een aantrekkelijke gemeente om te wonen, te werken en te recreëren. Hierin zijn we ook een gemeente die werkt aan de Global Goals. Gemeente

Oss gebruikt de Global Goals als Drijfveer. Ze worden gebruikt als discussiestarter, nieuwe inspiratie voor beleid of juist aanscherping ervan. Voor de Omgevingsvisie worden deze drijfveren ook gehanteerd.

IDENTITEIT OSS

2

2.1 Inleiding

92.000 inwoners, 23 kernen en 40.000 woningen, 40 km groene Maasoever en Maashorst heide. 'Dorp aan de rivier' Lith, vestingstadjes Ravenstein en Megen. 7.500 bedrijven, 43.000 werknemers, vernieuwende industrie; van margarine, worst en pil tot agrifood en life sciences. Eigenzinnige regiostad, fair trade, kans voor talent; goed leven, werken en ontspannen: dat is Oss!

In een kwalitatief onderzoek hebben we inwoners, bedrijven en belanghebbenden gevraagd naar hun mening over en gevoel bij de identiteit van de gemeente Oss en haar inwoners. De uitkomsten en uitspraken uit dit onderzoek zijn verwerkt in dit hoofdstuk.

2.2 Het verleden

In de geschiedenis is de Maas altijd een harde, geografische scheidslijn geweest. Hierdoor is men in deze regio van nature op elkaar aangewezen én versterkt men elkaar, ongeacht in welke plaats men woont. Dat was zo in de prehistorie, toen we leefden van de vruchtbare, natte kleigronden en woonden op de hoge en droge plekken. Ook toen deze regio in het frontgebied lag van de Middeleeuwse strijd tussen de Brabantse en Gelderse hertogen en de bevolking kon schuilen in de versterkte steden en kastelen in het Maasland. Het was zo in de zeventiende eeuw, in onder meer Oss, Berghem en Geffen, toen daar de katholieke eredienst was verboden en gelovigen hun toevlucht zochten tot het vrije Land van Ravenstein. En dat was zo in 1944, toen de bevrijding kwam en de geallieerde vliegtuigen massaal over het Maasland vlogen. En het is zo in het Oss van nu.

‘Oss heeft in zijn geschiedenis zware tijden gekend, maar is die telkens weer te boven gekomen.’

Het huidige grondgebied van de gemeente wordt gekenmerkt door een afwisseling van bijzondere landschappen, met daarin veel verschillende monumenten die de lange geschiedenis laten zien. Het varieert van archeologische schatten, cultuurlandschappen, grote kerken, vestingstadjes en historische dorpsgezichten tot industrieel erfgoed. De verscheidenheid is enorm.

De archeologische vondsten in Ussen en Mettegeupel komen uit de oudst bekende nederzettingen in Oss en stammen uit de Bronstijd, circa 2000 jaar voor Chr. Een andere bekende erfenis is het ‘vorstengraf’ ten zuiden van Oss, dat stamt uit de Vroege IJzertijd. Het verkeersknooppunt Paalgraven ligt letterlijk tussen het vorstengraf en andere paalgraven in. Ook is de polder een cultuurhistorisch landschap en.. Het landschap van de vroegere Beersche Overlaat is moeilijker terug te vinden maar manifesteert zich bijvoorbeeld in het ontbreken van oude bebouwing in onze polders.

Als je kijkt naar de historische en authentieke sfeer van een gebied, zijn de gebouwen hierin ook een belangrijk onderdeel. Deze staan er vaak al heel lang, ook al is hun functie inmiddels soms veranderd. Om een voorbeeld te noemen: de grote kerken en dito pastorieën in de kleine dorpskernen getuigen van het Rijke Roomsche Leven. De kerkgebouwen zijn iconen, de dorpen liggen eromheen en iedereen kent ze. Een aantal gebouwen van dit kerkelijk erfgoed functioneert niet meer als kerk, maar geeft nog wel sfeer aan de dorpskern.

‘De kerken en de watertoren zijn de bakens die van oudsher de skyline maakten en dat nog steeds doen.’

Vanwege het vele aanwezige water en de kleigronden bestond de landbouw voornamelijk uit veehouderij op de vruchtbare graslanden. Hieruit heeft Oss eind 19e eeuw een grote sprong weten te maken naar een bloeiende vleesindustrie en (kunst)boterindustrie. Door alle bedrijvigheid ontwikkelde Oss zich op den duur tot een echte industriestad. In de stad Oss is de industrie aanvankelijk midden in de stad ontstaan. Door herstructurering zijn veel van de oude, industriële complexen verdwenen. Hierdoor kent de stad relatief weinig industrieel erfgoed, al zijn er zeker wel een aantal monumenten die kenmerkend zijn voor het (historische) industriële karakter van Oss. Mooie voorbeelden hiervan zijn de Groene Engel, de Blauwe Organon ‘wand’ en de oude industriële villa’s aan de Molenstraat.

De cultuurhistorische elementen zijn medebepalend voor de identiteit van de gemeente Oss en ze dragen bij aan de kwaliteit van de leefomgeving. Ze moeten dan ook gekoesterd worden, maar zoals gezegd, soms geldt het principe ‘behoud door ontwikkeling’. Mooie voorbeelden hiervan zijn het herstel van de bakenbomenstructuur in het project Meanderende Maas en het beschermen van het Vorstengraf/Paalgraven bij de geplande verbreding van de snelweg A50.

2.3 Het aanzien van Oss

Mede door de gemeentelijke herindelingen van de afgelopen 25 jaar is Oss geworden tot een middelgrote, veelzijdige gemeente. Oss is stad en platteland ineen. Deze diversiteit is aantrekkelijk voor inwoners, werknemers en bezoekers; zij hebben het beste van beide werelden in de directe nabijheid. We zijn als gemeente stedelijk: wel de stedelijke voorzieningen en bedrijvigheid, maar niet de echt grootstedelijke opgaven. Tegelijkertijd zijn we een landelijke gemeente zonder een typische plattelandsgemeente te zijn: een groot buitengebied met veel dorpen en stadjes maar ook een stedelijke en professionele organisatiegraad. De identiteit van Oss is daarmee niet in één zin te pakken, maar eerder te vinden in de verscheidenheid van de diverse deelgebieden.

‘Oss is een gemoedelijke gemeente met een groot agrarisch gebied, dat belangrijk is geweest voor de vorming van de stad als industriestad.’

Wie voor het eerst met de stad Oss kennismakt ziet een moderne, ruim opgezette en groene stad. Een levendig centrum, afwisselende woonwijken en talloze voorzieningen. Een echte arbeidersstad met veel maakindustrie. Een stad die gekenmerkt wordt door het Museum Jan Cunen, de Grote Kerk, de Lievekamp, de watertoren en de binnenstad als geheel. Maar ook door haar industriële historie, zoals de sheddaken of het fabrieksterrein naast het spoor van Unox en MSD/Organon. Of de haven en Heessen Shipyards en het Pivot Park dat zich momenteel als farmaceutische industriecluster ontwikkelt.

‘De blauwe wand van Organon is typisch voor Oss. Niet per se mooi, maar omarmd door Oss. Goed zichtbaar en niet protserig.’

De stad is omringd met verscheidene landschappen en ligt op de rand van hogere, droge zandgronden en lagere vochtige kleigronden. Rondom en ten Noorden van de stad ligt een zeer uitgestrekt gebied. Dat is vooral een poldergebied met verschillende landschapstypen met elk hun eigen karakter en kenmerkende biodiversiteit, gelegen tussen ruim 35 km Maas in het noorden en natuurgebied de Maashorst in het zuiden.

De agrifood sector in het poldergebied, die voornamelijk bestaat uit vee- en tuinbouw-bedrijven, produceert de eerste levensbehoefte van de mens: eten en drinken. Ten noorden van het poldergebied ligt de Maas met haar eigen kleinschalige landschap. We noemen dit het oeverwallandschap. In dit landelijk gebied liggen twintig dorpen en de twee vestingstadjes Megen en Ravenstein waar mensen met veel plezier leven en waar volop gerecreëerd wordt.

‘De gemeente Oss is aan de ene kant het centrum van de stad Oss met veel horeca en cultuur, aan de andere kant het rustige landelijke gebied met kleinere kernen. Samen maken ze de gemeente afwisselend.’

Oss heeft gevarieerde bedrijvigheid en kenmerkt zich door het feit dat de gehele handelsketen van de voedselindustrie hier aanwezig is. Zo’n 7.500 bedrijven, variërend van klein MKB tot enkele toonaangevende internationale bedrijven, zijn goed voor een kleine 43.000 banen in (maak)industrie, landbouw, zorg, farmacie en lifescience, logistiek en dienstverlening, en agrifood.

‘De gemeente Oss heeft een bedrijvig en groot open landelijk karakter. Een mooi samenspel tussen sectoren (industrie, landbouw, wonen) en de bestaande natuur.’

Oss is goed verbonden met de wereld om haar heen. Fysiek heeft Oss een uitstekende wegverbinding via de A50 en A59. Er zijn drie NS-stations en een goederenspoor. Bovendien heeft Oss een van de grootste binnenhavens van Nederland die goed bereikbaar is voor vrachtschepen via de Maas en aangesloten op het spoor. Dit zorgt voor een efficiënte verbinding tussen de Randstad en het Ruhrgebied en de rest van Europa. Daarnaast werkt Oss op vele terreinen samen met haar regionale partners. Het AgriFood Capital Netwerk is hier een mooi voorbeeld van.

2.4 De Ossenaar en de Osse mentaliteit

Als iets Oss typeert, is het een diepgewortelde cultuur van gemeenschapszin en ondernemerschap: handen uit de mouwen, samen aan de slag, sociaal én economisch veerkrachtig. We lossen onze zaakjes zelf op. De grondslag hiervoor ligt in de ligging van Oss aan de Maas, die een harde grens vormt waardoor de samenleving op elkaar is aangewezen, zoals al beschreven in 2.2 – verleden. Daarnaast vanuit de economische terugval in begin twintigste eeuw/jaren '30, toen veel grote bedrijven wegtrokken uit de stad en dit zorgde voor grote golven werkloosheid onder de laagopgeleide arbeidersbevolking. Dit leidde tot armoede, verpaupering en criminaliteit in de stad (messentrekkerij). Door de veerkracht en daadkracht van de samenleving is men hier weer bovenop gekomen.

‘De Ossenaar zoekt meestal creatief zijn eigen weg en komt op voor de belangen van zichzelf en anderen.’ – inwoner gemeente Oss

Het beeld dat ontstaat van de Ossenaar is een harde werker met een rauw randje. Hij zegt wat hij vindt en hij staat met beide benen op de grond. Maar tegelijkertijd kan hij na het harde werken genieten van het leven.

‘De Ossenaar heeft het gemiddeld genomen nooit breed gehad, heeft hard moeten werken, maar zich nooit laten knechten en komt altijd op voor zijn gemeenschap.’ – inwoner gemeente Oss

Ook nu is de gemeenschapszin nog goed zichtbaar in de Osse samenleving van vandaag. De inwoners staan voor elkaar klaar en helpen anderen waar nodig. Oss staat voor de menselijke maat, voor samenwerking, elkaar kennen en een stapje extra voor elkaar doen. De inwoners bouwen samen carnavalswagens, besturen dorpshuizen, sportclubs, ouderenbonden, cultuurverenigingen, energiecoöperaties

en andere verenigingen. De gemeenschap leeft mee met elkaar in mooie, maar ook in droevige tijden. Osse bedrijven, van oudsher familiebedrijven, doen veelal iets met sociaal ondernemerschap. En ook de gemeente zelf draagt haar steentje bij, door de uitvoeringstaken niet uit te besteden aan bedrijven buiten de gemeente, maar het ‘onze eigen mensen’ te laten doen.

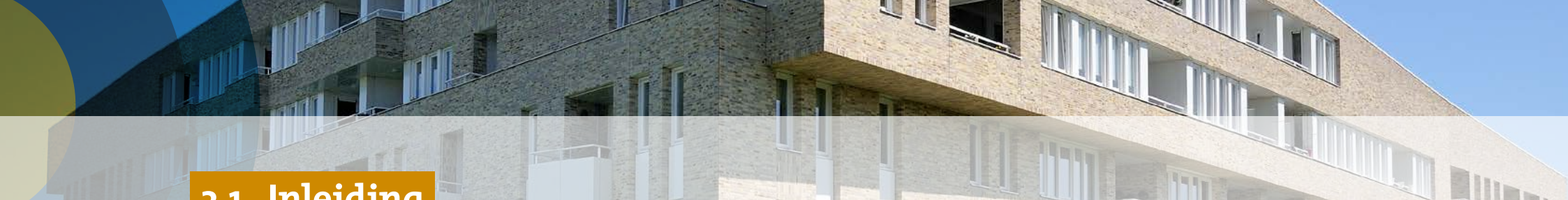
‘Ossenaren denken in kansen en zetten de schouders eronder.’ – inwoner gemeente Oss

We zijn daadkrachtig, maar houden niet van borstklopperij; de termen ‘doe maar gewoon’, ‘niet lullen maar poetsen’ en ‘juichen met de handen in de zakken’ zijn typerend. Samen zetten we de schouders eronder. Net zoals ook de bedrijven elkaar opzoeken en samenwerken in bijvoorbeeld het logistiek platform Oss, de Kracht van Oss of Agrifood Capital. Uit het verleden is een grote innovatiekracht gebleken vanuit de agrarische sector naar de industrie. Ook nu is die innovatiekracht er nog steeds met legio voorbeelden, zoals Pivot Park en Spierings Kranen.

‘Ossenaren werken samen om dingen te bereiken, met oog voor mensen die het wat minder hebben.’ – inwoner gemeente Oss

DE OSSE SAMENLEVING IN BEWEGING

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we inzicht in de bestaande opgaven door voor de belangrijkste thema's telkens de bestaande situatie te beschrijven, de algemene trends en ontwikkelingen die op ons afkomen te benoemen en de uitgangspunten van het bestaand (en in ontwikkeling zijnde) beleid aan te geven. Het gaat om de volgende thema's:

- Gezonde leefomgeving en leefbaarheid dichtbij
- Aantrekkelijk wonen in Oss
- Zuinig op ons klimaat
- Vitale economie
- Dynamisch stadscentrum
- Mobiliteit en bereikbaarheid
- Veilige leefomgeving

Voor het bestaande beleid geldt dat de situatie op 1 januari 2021 als uitgangspunt is genomen. Daarna is nog een aantal beleidstukken vastgesteld. Die doen echter inhoudelijk geen afbreuk aan het nu voorliggende stuk.

In dit document staan geen toekomstambities en worden geen (nieuwe) richtinggevende beleidskeuzes gemaakt. De gemeente bepaalt de koers namelijk in de gebiedsvisies voor de Stedelijke zone, Stadjes & Kernen en het Buitengebied. Deze vormen weer de basis voor de (integrale) omgevingsvisie van Oss.

3.2 Leefbaarheid dichtbij

Huidige situatie

Oss kenmerkt zich als een echte familiestad met een rijk verenigingsleven en een actieve gemeenschap. Er wonen relatief veel gezinnen in Oss. Het is dan ook goed wonen in de levendige wijken van de stad, die in de loop der tijd langs de oude linten zijn ontstaan. Zo kent iedere wijk zijn eigen 'centrum' waar de lokale voorzieningen zijn gevestigd en mensen elkaar ontmoeten.

De dorpen en stadjes in het buitengebied onderscheiden zich van de stad als echte plattelandskernen. Door de schaal en ordening is de relatie met de omgeving hier veel directer. Iedere kern heeft zijn eigen ruimtelijke- en sociale structuur, die voor een deel voortkomt uit hun specifieke ligging in het landschap. Ook worden de plattelandskernen gekenmerkt door hun hechte gemeenschappen. Er is sprake van een actief verenigingsleven en de vele activiteiten worden in 'het hart' van de kern georganiseerd.

Trends & Ontwikkelingen - Leefbaarheid onder druk

Demografische trends

De bevolkingssamenstelling verandert als gevolg van vergrijzing. Dit vraagt om een andere invulling van de woningvoorraad (zie 3.3. – Aantrekkelijk wonen) en werkt daarnaast door op de behoefte en beschikbaarheid van voorzieningen (maatschappelijke voorzieningen, winkels, sportvoorzieningen, openbaar vervoer etc.) en de inrichting van de fysieke en sociale leefomgeving.

Voorzieningen

Met name in de kleinere kernen is al langer de trend gaande dat basisvoorzieningen, zoals maatschappelijke voorzieningen en de winkels voor dagelijkse bood-

schappen verdwijnen. Dit gebeurt door krimp en vergrijzing, digitalisering en opschaling van voorzieningen. Ook in de woonwijken in de stedelijke zone staat het voorzieningenniveau onder druk. Hierdoor liggen voorzieningen gemiddeld iets verder weg dan vroeger. Dit heeft negatieve gevolgen voor de leefbaarheid in de wijken en dorpen. Aan de andere kant is de mobiliteit van veel mensen toegenomen door het bezit van een auto of elektrische fiets. Ook het thuisbezorgen van inkopen en boodschappen via internet maakt dat niet iedereen is aangewezen op een winkel op loopafstand. Ook als gevolg van meer thuiswerken en de bijbehorende digitalisering zien we dat mensen bewust kiezen voor leven in een groene omgeving en iets meer op afstand van de dagelijkse voorzieningen.

Terugtrekkende overheid en meer zelfredzaamheid

Als gevolg van een terugtrekkende en meer faciliterende overheid wordt meer verwacht van de zelfredzaamheid van de burger; wat kunnen zij zelf of samen met hun omgeving al oplossen? Hiervoor is sociale cohesie en ontmoeting binnen de lokale gemeenschap erg belangrijk. Dat is lastig want er is juist sprake van individualisering van de samenleving.

Daarnaast ligt in het beleid de nadruk op 'langer thuis wonen', waardoor kwetsbare mensen (onder andere ouderen) met een zorgvraag in de wijk blijven wonen. Dit vraagt om andere woonvoorzieningen. Ook wordt er meer verwacht van de ondersteuning van de omgeving, terwijl de sociale structuur van wijken en buurten hier niet altijd op is berekend. Het voorkomen van eenzaamheid is daarbij een aandachtspunt. Ruimte bieden aan ontmoeting kan hieraan bijdragen.

Focus op positieve gezondheid

De leefstijl van mensen kan bijdragen aan een slechte gezondheid. Daarom gaat het nadenken over een gezonde leefomgeving niet alleen meer over de meer traditionele vormen van milieubescherming (zie 3.8. – Veilige leefomgeving), maar ook over het bevorderen van ‘positieve gezondheid’. Die is gericht op preventie door een gezonde leefstijl te stimuleren en te faciliteren. Hierop moet ook de fysieke leefomgeving worden ingericht. Voorbeelden zijn het aanleggen van ‘ommetjes’ van één à twee kilometer door het groen direct vanuit de woonwijk, goed begaanbare trottoirs bij seniorenwoningen met bankjes op korte afstand van elkaar en beweegtoestellen in de buitenruimte.

Huidig beleid en beleid in ontwikkeling

Leefbaarheid dichtbij

Met het oog op een goed woon- en leefklimaat streeft de gemeente naar clustering van levensvatbare voorzieningen in buurt, kern of woonwijk in de stad (Structuurvisie, 2006). Dit geldt met name voor winkels en publieksgerichte dienstverlening, maar ook sportvoorzieningen, onderwijs en maatschappelijke voorzieningen. Zo kunnen de voorzieningen elkaar onderling versterken. Clustering draagt bovendien bij aan de versterking van de ontmoetingsfunctie in buurt, kern of woonwijk in de stad ten behoeve van de sociale cohesie. Voor de Stadjes & Kernen zet de gemeente in op goed bereikbare voorzieningen in levendige dorpenclusters, omdat in veel kernen het draagvlak te klein is om een compleet pakket aan voorzieningen te huisvesten (Structuurvisie, 2006). Voorzieningen zijn dan in ieder geval te vinden in de hoofdkern van het cluster. Het is overigens niet zo dat alleen de gemeente zorgt voor de aanwezigheid van deze voorzieningen. Zo zorgen bijvoorbeeld ondernemers voor de aanwezigheid van winkels en horeca in zo’n cluster.

Het gemeentelijk ontmoetingsbeleid is erop gericht om laagdrempelig ontmoeten in maatschappelijke voorzieningen te stimuleren. De ruim twintig wijk- en dorpshuizen krijgen een verbrede functie in de vorm van multifunctionele locaties, die zijn gericht op activiteiten rond onderwijs, spelen, sport, cultuur, maatschappelijke ondersteuning, opvoeding en eerstelijnszorg (Ontmoetingsbeleid, 2009). Hiermee richt de gemeente zich op preventie van geïndiceerde WMO-diensten.

Positieve gezondheid

De gemeente heeft in haar gezondheidsbeleid (Gezond leven, goed leven 2018-2021) ‘positieve gezondheid’ als uitgangspunt genomen. Het streven is om een aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen te creëren die onder andere:

- groen, schoon en veilig is;
- uitnodigt tot ontmoeten, spelen en bewegen;
- een gevarieerd voorzieningenaanbod kent dat voor iedereen goed bereikbaar en toegankelijk is.

Global Development Goals – Uit Programmabegroting

Opgaven

Leefbaarheid dichtbij

Zoals gezegd wordt van de sociale kring c.q. de lokale gemeenschap gevraagd om als vangnet te dienen, terwijl de trend juist richting individualisering – en dus minder sociale cohesie – is. De verdwijnende voorzieningen, en dus ontmoetingsmogelijkheden, dragen hier ook niet aan bij.

Daarom is de opgave zoveel mogelijk werk te maken van preventie en het vroegtijdige signaleren van problemen. Ook is het belangrijk ervoor te zorgen dat iedereen zijn weg kan vinden.

In het sociaal beleid zet de gemeente in op de functionele verbreding van de wijk- en dorpshuizen. Bij deze voorzieningen is echter sprake van een terugloop van de inzet van vrijwilligers. Daarnaast wordt vanuit wet- en regelgeving steeds meer professionaliteit gevraagd van vrijwilligers. De decentralisaties in werk, zorg en jeugd versterken deze ontwikkeling.

De maatschappelijke voorzieningen moeten zoals gezegd op den duur als centraal ontmoetingspunt faciliteren in zorg, paramedische dienstverlening en als leer- en werkplek. In het beleid op dit terrein moet dan ook rekening wordt gehouden met de uitwerking van hierboven genoemde ontwikkelingen. Daarbij moet gezorgd worden voor een goede balans tussen clustering en ruimtelijke spreiding van de voorzieningen, die past bij de sociale structuur van de wijken en kernen. Dit hoeft niet te betekenen dat elke wijk een dependance van het theater krijgt (ook omdat met een centrale voorziening vaak meer kwaliteit geboden kan worden), maar wat wel als uitgangspunt kan gelden, is dat elke wijk of buurt in ieder geval een centrale ontmoetingsruimte heeft rondom een maatschappelijke en multifunctionele voorziening, zoals een school, een oefenruimte of een buurthuis.

Positieve gezondheid voor de Osse inwoners

Bij een gezonde (fysieke) leefomgeving zijn de volgende aspecten van belang:

- Mobiliteit: Het aanpassen van mobiliteitssysteem, zodat gemotoriseerde verkeersstromen zoveel mogelijk gescheiden worden van langzaam verkeer en woon- en verblijfsfuncties.
- Klimaatrobuustheid: Werken aan leefbaar ‘natuurlijk’ groen en blauw in de wijk.
- Ontmoeting en ontspanning: Creëren van laagdrempelige (fysiek en sociaal) gelegenheid voor ontmoeting en recreatie (ontspanning en cultuur).
- Gezonde keuzes en routines: Minimaliseren van verleidingen voor de jeugd, zeker in de nabijheid van de school.
- Gebouwen: geschikte levensloopbestendige woningen voor ouderen, zodat ze zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen (zelfredzaam).

Het is de vraag welke rol (passief of pro-actief) de gemeente aanneemt in het bevorderen van de gezondheid van haar inwoners. Daarnaast is het een opgave om de aantrekkelijkheid van de directe woon- en leefomgeving te verbeteren. In dit kader heeft met name het stenige uiterlijk en de geringe beleving van het groen in sommige woonwijken aandacht.

Een aantal opgaven komt bij elkaar: het voorkomen van hittestress, klimaatadaptatie, meer belevings- en bewegingsgroen wijst in dezelfde richting (zie ook 3.4. ‘Zuinig op ons Klimaat’). Het kan wel betekenen dat er bijvoorbeeld minder ruimte is voor parkeerplaatsen direct in de straat. Hierin moet de gemeenten keuzes maken. Daarbij is het lastig dat het nog niet duidelijk is of de gevolgen van Corona, bijvoorbeeld het thuiswerken, blijvend zullen zijn.

Resumé

Stedelijke zone:

- Inzetten op een groene, aantrekkelijke en gezonde leefomgeving met ruimte voor ontmoeting.
- Bij het inrichten van de fysieke leefomgeving inzetten op de bevordering van positieve gezondheid. Kiezen welke rol de gemeente hierin heeft.
- Inspelen op veranderende behoefte in voorzieningen en aandacht voor clustering van levensvatbare voorzieningen in de wijken.
- Ondersteunen van de samenleving in de zelfredzaamheid.

Stadjes & Kernen:

- Inzetten op een groene, aantrekkelijke en gezonde leefomgeving met ruimte is voor ontmoeting.
- Bij het inrichten van de fysieke leefomgeving inzetten op de bevordering van positieve gezondheid. Kiezen welke rol de gemeente hierin heeft.
- Inspelen op veranderende behoefte in voorzieningen en aandacht voor levendige dorpenclusters.
- Ondersteunen van de samenleving in de zelfredzaamheid.

3.3 Aantrekkelijk wonen

Huidige situatie

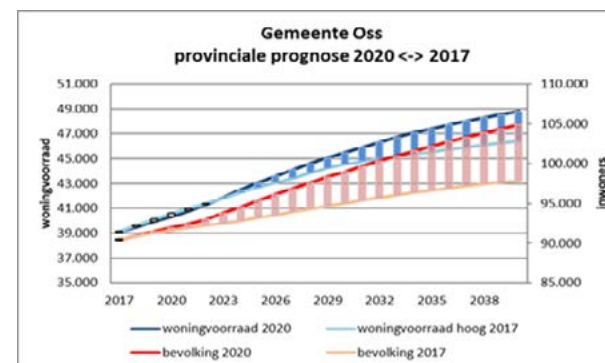
Oss kent een relatief gezonde woningmarkt, zeker gezien de huidige spanningen op de landelijke woningmarkt. De prijs-kwaliteit verhouding van woningen in Oss is ten opzichte van veel andere gebieden in Nederland goed en er zijn aantrekkelijke woonmogelijkheden. Oss is ook aantrekkelijk als woon- en werkgemeente door de goede bereikbaarheid (met auto en trein) in de regio, het afwisselende buitengebied, de beschikbaarheid van stedelijke voorzieningen en voldoende werkgelegenheid.

Trends & ontwikkelingen - Vergrijzing, ontgroening en verdunning

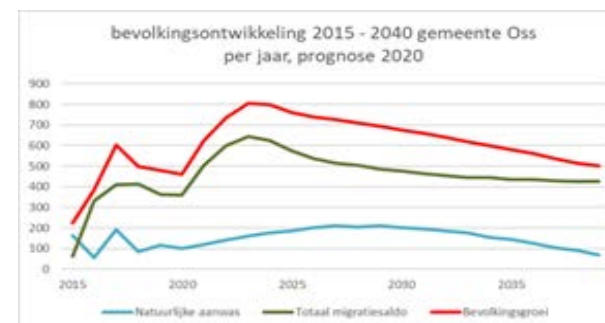
Oss kent een stevige woningbouwopgave. Naast bevolkingsgroei als gevolg van een positief migratiesaldo, neemt met name als gevolg van vergrijzing het aandeel eenpersoonshuishoudens fors toe, waardoor er sprake zal zijn van huishoudensverdunning. Bovendien kampen nabijgelegen steden zoals 's-Hertogenbosch en Nijmegen met een grote woningbouwopgave, waarvan de gemeente Oss een groter deel kan opvangen dan tot dusver is gebeurd.

Huidig beleid en beleid in ontwikkeling

Het beleid van de gemeente is erop gericht om samen met de benodigde partijen een beter evenwicht tussen vraag en aanbod te realiseren en zo krapte op de woningmarkt zoveel mogelijk te voorkomen. De gemeente wil voorzien in een gedifferentieerde woningvoorraad, gericht op alle inwonersgroepen (Woonvisie, 2020). Hierbij ligt de nadruk op de behoefte van de kleinere huishoudens en lagere inkomens, maar ook op het toevoegen van woningen om de regionale woonbehoefte op te vangen. Daarnaast draagt de gemeente zorg voor voldoende passende woningen voor specifieke doelgroepen, waaronder arbeidsmigranten,

Bron: Provinciale bevolkingsprognose 2020 (<https://bevolkingsprognose.brabant.nl/>)

woonwagbewoners et cetera. Verder wil de gemeente ouderen en hulpbehoevenden/kwetsbare mensen zoveel mogelijk in staat stellen om (zo lang mogelijk) zelfstandig te wonen. Hiervoor stimuleert de gemeente enerzijds inwoners om eigen woningen waar nodig aan te passen en anderzijds door in het woningbouwprogramma ruimte te creëren voor levensloop-bestendige woningen en nieuwe woonvormen.

Een van de nadrukkelijke ambities in de Woonvisie (2020) is het versterken van de woonfunctie van Oss, ook regionaal. Daarbij stelt deze visie dat woningbouwlocaties als onderdeel van het Woningbouwprogramma de stad, het dorp of de buurt compleet moeten maken: De plannen moeten voorzien in de actuele en toekomstige woonbehoefte (kwantitatief en kwalitatief) en aansluiten op de bestaande woningvoorraad. Mogelijkheden voor inbreiding in combinatie met ruimte voor groen en klimaat worden in het stedelijk weefsel van Oss en in de landelijke kernen al volop benut. Dit gebeurt onder andere door herstructurering en transformatie van verouderde gebieden of gebouwen (Programmabegroting, 2020). Naast inbreidingsmogelijkheden inventariseert de gemeente uitbreidingsmogelijkheden aan de randen van de stad en de kernen. De woningbouwontwikkelingen zijn voornamelijk in Oss, Berghem, Geffen en Ravenstein gepland, waar de vraag ook het hoogst is. In de plattelandskernen ligt de nadruk vooral op organische groei om tegemoet te komen aan de behoefte vanuit de kernen. Het behoud en versterking van de ruimtelijke karakteristiek staat hierbij voorop.

Global Development Goals

Opgaven Gemeente

Er zijn twee problemen met de kwantiteit. Ten eerste is de bestaande plancapaciteit niet toereikend om de volledige woningbouwopgave te kunnen opvangen. Ten tweede komen woningbouwplannen niet snel genoeg in ontwikkeling. Om de komende vijf jaar aan de vraag te kunnen voldoen, is van belang om op korte termijn de woningproductie te verhogen naar 600 woningen per jaar. Nieuwe woningbouwmogelijkheden- en locaties moeten daarom worden geïdentificeerd. De 'Taskforce Versnelling Woningbouw en Bedrijventerreinen' is hierin een belangrijke factor. Voor een snellere doorlooptijd van planvorming en -ontwikkeling streeft de gemeente tevens naar een nauwere samenwerking met ontwikkelaars en ruimte voor initiatieven vanuit de samenleving (Programmabegroting / Prioriteitennota).

Daarnaast ligt er een kwalitatieve opgave. De huidige woningvoorraad van Oss is namelijk nog sterk gericht op gezinnen, met name in de kernen. Vanwege de toename van het aandeel kleinere huishoudens moeten appartementen en levensloopbestendige (kleine) grondgebonden woningen voor ouderen en voor andere kwetsbare groepen worden toegevoegd. Gezien de oplopende woningprijzen en wachttijden voor de sociale huur, staat de toegankelijkheid van het wonen voor

de lagere inkomens en starters onder druk. Daarom moeten voor die doelgroepen goedkope/middeldure woningen, zowel huur als koop, worden toegevoegd. In dit kader is ook nieuwe plancapaciteit nodig voor sociale huur (onderdeel prestatie-afspraken corporaties).

Tot slot is verduurzaming van de bestaande woningvoorraad een grote opgave (energiebesparing, duurzame energievoorziening). De gemeente Oss heeft de ambitie om tot 2030 een energiebesparing van 11% te realiseren. Daartoe moeten de nodige maatregelen worden getroffen om de bestaande woningen aan te passen. Daarnaast moet de fysieke leefomgeving in de wijken aangepast worden, om ze klimaatrobust en natuurinclusief in te richten. In 3.4. 'Zuinig op ons Klimaat' wordt hier op ingegaan.

Stedelijke zone

Zoals gezegd moet de woningbouwopgave grotendeels worden opgevangen in de stedelijke zone. Waar mogelijk doen we dit door gebouwen te transformeren en verouderde (woon)gebieden te herstructureren maar ook door uitbreidingsmogelijkheden te inventariseren. Momenteel werkt de gemeente al aan diverse in- en uitbreidingsplannen (onder andere Oss-West, Walkwartier, Euterpelaan).

Naast Oss-Berghem hebben met name de kernen Geffen en Ravenstein, vanwege hun goede bereikbaarheid in de stedelijke as 's Hertogenbosch-Nijmegen (spoor) en hun aantrekkelijke woonmilieu (authentieke karakter van de kernen), de potentie om tegemoet te komen aan de regionale woningbouwopgave. De huidige plancapaciteit in beide kernen is momenteel echter te beperkt. Er is sprake van concrete tekorten in het woningbouwprogramma (Woonvisie, 2020). Er ligt dus een opgave om hier de komende jaren nieuwe zoekgebieden voor woningbouw-

ontwikkeling aan te wijzen. Het betreft (mogelijke) in- en uitbreidingslocaties. De woningbouwplannen moeten daarbij rekening houden met de huidige maat en schaal van de kernen om te voorkomen dat hun specifieke identiteit ondergesneeuwd raakt. Dit geldt met name voor uitbreidingen.

Stadjes & Kernen

Voor de kernen maakt de gemeente plannen op maat. Momenteel wordt voor diverse kernen aan plannen voor woningbouw op inbreidingslocaties gewerkt.

Het is belangrijk dat het woningbouwprogramma zich meer richt op de behoefte van kleinere huishoudens (met name ouderen en starters) en lagere inkomens. Dit doen we niet alleen door nieuwbouw te realiseren, maar ook door de bestaande woningvoorraad aan te passen en vrijkomende bebouwing te transformeren.

Buitengebied

Door de uitbreidingen van kernen en de stad worden randen van het buitengebied benut. Opgave is om ervoor te zorgen dat deze uitbreidingslocaties goed landschappelijk worden ingepast en zo worden vormgegeven dat ze bijdragen aan het oplossen van de klimaatopgave. Daarnaast wordt het Osse buitengebied zelf steeds populairder als vestigingsgebied. Er is voornamelijk een toenemende vraag naar het realiseren van woonzorgvoorzieningen in voormalige agrarische bedrijfsgebouwen (vab's). Het college wil via de omgevingsvisie meer vrijheid aan inwoners in het buitengebied geven, onder andere op het gebied van wonen, ondernemen en recreatie (Programmabegroting, 2020). Daarbij zijn de mogelijkheden in het kernrandgebied anders dan in het poldergebied. Wanneer we de mogelijkheden voor wonen in het buitengebied verruimen, dan moet er een goede afweging worden gemaakt met andere belangen die om ruimte vragen, zoals de landbouw,

natuur en water en nieuwe vormen van energieopwekking. Bovendien is stabiele toegang tot snel internet een voorwaarde om aantrekkelijk te zijn als woongebied. De omgevingsvisie moet hiervoor de lijnen uitzetten, bijvoorbeeld door een inspiratie- en afwegingskader op te nemen.

Resumé

Stedelijke zone:

- **Kwantitatieve woningbehoefte:** Vinden van extra plancapaciteit en versnellen van de productie. Inzetten op transformeren van gebouwen, herstructureren van verouderde (woon)gebieden en vinden van uitbreidingsmogelijkheden. Daarbij rekening houden met identiteit, maat en schaal van de kernen.
- **Kwalitatieve woningbehoefte:** Inzetten op gedifferentieerde woonmilieus voor alle bevolkingsgroepen. Met name aandacht voor (levensloopbestendige) woningen voor ouderen en woningen voor starters en mensen met een laag inkomen.
- **Uitvoering woningbouwprogramma** en zoekgebieden woningbouwlocaties Ravenstein en Geffen.

Stadjes & Kernen:

- **Kwantitatieve woningbehoefte:** Vinden van extra plancapaciteit en versnellen van de productie. Daarbij rekening houden met identiteit, maat en schaal van de kernen.
- **Kwalitatieve woningbehoefte:** Inzetten op gedifferentieerde woonmilieus voor alle bevolkingsgroepen. Met name aandacht voor (levensloopbestendige) woningen voor ouderen en woningen voor starters en mensen met een laag inkomen.
- **Plannen op maat voor woningbouwlocaties** – extra aandacht voor Lithoijen, Macharen en Overlangel

Buitengebied:

- **Goede landschappelijke inpassing** van uitbreidingslocaties voor wonen bij de stad en kernen
- **Verruimen mogelijkheden** voor wonen in het buitengebied

3.4 Zuinig op ons klimaat

Huidige situatie

Onder duurzaamheid in de fysieke leefomgeving vallen in elk geval klimaatadaptatie, biodiversiteit en energietransitie. De gemeente Oss is met haar omvangrijke buitengebied een groene gemeente. Vergelijken met andere gemeenten is er een gemiddelde hoeveelheid natuur aanwezig, zoals Herperduin als onderdeel van de Maashorst, Keent, Lithse Ham en de Hemelrijkse Waard, de in de polder en grote delen van de uitwaarden van de Maas. Toch scoort het ecologisch kapitaal van de gemeente Oss laag (Routekaart GBN, 2017). De inrichting en bewerking van landbouwpercelen heeft hier grote invloed op. Dat is overigens niet specifiek voor Oss maar een landelijk beeld. Daarnaast bemoeilijkt het ontbreken van een sterke ecologische verbinding tussen de Maaszone en de Maashorst de lokale uitwisseling van flora en fauna.

Het grondgebied van Oss is voor een groot deel in potentieel overstromingsgebied vanuit de Maas gelegen. Door klimaatverandering en toenemende piekafvoeren van de Maas en om aan de waterveiligheidsnormen te kunnen voldoen worden plannen uitgewerkt voor verruiming van het rivierbed en versterking van de dijken. Hiertoe zijn de projecten Meanderende Maas en Cuijk-Ravenstein gestart.

Trends & ontwikkelingen - Veranderend klimaat

Klimaatrobuustrobuust

Door klimaatverandering komen extremen in het Nederlandse weer steeds vaker voor. Extreme neerslag en langdurig aanhoudende warmte en droogte zorgen voor problemen. We onderscheiden daarin Wij hebben aandacht voor de volgende vier aspecten:

- dreiging hoogwater (overstroming/waterveiligheid),
- extreme neerslag (waterhinder, wateroverlast),

- langdurige droogte en
- langdurige hitte.

Onze inzet is vooralsnog gericht op meer aandacht en ruimte voor water en groen en goede afwegingen van klimaatrobuustheid bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Om bovenstaande problemen te voorkomen (of in elk geval te mitigeren) moeten we naar een flexibel en klimaatrobuust ruimtelijk systeem toe. Aan de hand van gebiedspecifiek maatwerk moet er meer ruimte komen voor 'groen' en 'blauw' (water) onder meer om het regenwater vast te houden. Dit zorgt voor verkoeling in de zomer en maakt water beschikbaar bij extreem droge perioden. Door hierop tijdig te anticiperen kan met dergelijke klimaatrobuust maatregelen worden aangehaakt op andere beleidsopgaven. De komende decennia wordt namelijk fors geïnvesteerd in nieuwbouw, herstructurering en nieuwe infrastructuur. Door daarbij rekening te houden met de gevolgen van klimaatverandering kunnen desinvesteringen worden voorkomen.

Water

In Nederland zijn we al gewend om te leven met water om ons heen. Het waterbeleid moet opnieuw tegen het licht worden gehouden om wateroverlast als gevolg van klimaatverandering te voorkomen. Preventie staat daarbij voorop. Overstromingen kunnen worden voorkomen door waterkeringen, waterkerende kunstwerken en rivierverruimende maatregelen. Daarnaast is een goedwerkend adaptief vermogen van de fysieke leefomgeving tijdens zowel extreem nat weer, als extreem droog (en warm) weer van belang. De continuïteit van het functioneren van vitale en kwetsbare functies zijn hierin belangrijke aandachtspunten.

Natuur en biodiversiteit

De kwaliteit van de Nederlandse natuur – zowel op het land, als in het water – is jarenlang achteruitgegaan, met biodiversiteitsverlies tot gevolg, terwijl een gezond ecosysteem juist belangrijk is voor ons welzijn. Zo worden namelijk plagen beheerst met natuurlijke vijanden, planten bestoven die zorgen voor ons voedsel en water gezuiverd. Een gezond ecosysteem is bovendien beter in staat te anticiperen op de klimaatverandering.

Natuurontwikkeling en natuurherstel zijn noodzakelijk om een grotere oppervlakte en een betere kwaliteit natuur te realiseren. Dit geldt niet alleen voor het buitengebied. Ook in het bebouwde gebied is het belangrijk de biodiversiteit te bevorderen door sterke groen- en blauwstructuren te realiseren. Op gebiedsniveau liggen kansen om natuurontwikkeling te combineren met andere functies, zoals landbouw, recreatie en de energietransitie. Natuurinclusiviteit is daarbij het begrip.

Energietransitie

Voor de klimaatopgave is de transitie naar een duurzaam energiesysteem van groot belang. Vanuit rijksbeleid is de doelstelling gesteld om in 2050 CO₂-neutraal te zijn. De energietransitie moet bijdragen aan deze doelstelling, maar ook maatregelen zoals de CO₂-heffing, de verduurzaming van de landbouw en duurzame mobiliteit moeten dit doen. De energietransitie zet enerzijds in op energiebesparing en anderzijds op duurzame energieopwekking:

- **Energiebesparing:** Het toekomstige energieverbruik wordt in belangrijke mate bepaald door ontwikkelingen in bevolking (inclusief woonfunctie), economie en mobiliteit. Daarnaast spelen energieprijzen en technologische ontwikkeling een rol.

- **Energieopwekking:** Energieopwekking zal zowel plaatsvinden in bebouwd gebied, als in het buitengebied. De impact op bestaande gebieden zal groot zijn. Daarbij moet tevens worden gezorgd voor de juiste (ondergrondse) infrastructuur. Welke (mix van) emissiearme technologieën uiteindelijk dominant zal worden is op dit moment onzeker. Wind- en zonne-energie zijn voor nu de meest betrouwbare vormen van duurzame energieopwekking. Beschikbaarheid van locaties en systeemkosten zijn bepalende factoren bij initiatieven. Investeringskosten zullen hoog zijn, maar de verbruikskosten gaan dalen. Investeringszekerheid is van groot belang. Daarom is duidelijkheid over de ruimtelijke mogelijkheden noodzakelijk.

Huidig beleid en beleid in ontwikkeling

Klimaatrobuust

Conform rijksbeleid is het de gemeentelijke doelstelling om in 2050 klimaatrobuust te zijn en vanaf 2021 klimaatrobuust te handelen door randvoorwaarden in te voegen bij ruimtelijke maatregelen. De routekaart Groen Blauw Natuur (2017) benadrukt het belang van meer en gevarieerder groen voor de opvang van weersextremen. Het plan Watertaken is het uitgangspunt voor anders omgaan met regenwater. Momenteel werkt de gemeente aan een Klimaatadaptatie Strategie, die aansluit bij de Nationale Adaptatie Strategie (Programmabegroting/Prioriteitennota). en in het project Cuijk-Ravenstein

Waterveiligheid

Via het projecten Meanderende Maas en Cuijk Ravenstein werkt de gemeente mee in een regionale aanpak van verbetering van de binnendijkse waterveiligheid door de Maas. Centraal staat de versterking van de dijk en verruiming van het rivierbed.

Tegelijkertijd worden meekoppelkansen benut voor uitbreiding natuur, recreatie, cultuurhistorie, leefomgeving en economie. Onder andere in de Diedensche Uiterdijk, Ossekamp en de Waarden ligt in dit kader een flinke natuuropgave.

Natuur en biodiversiteit

Via de routekaart Groen, Blauw en Natuur (2017) zet de gemeente in zowel het buitengebied als de stedelijke zone in op de uitbreiding van het Natuurnetwerk Oss. Hiermee wordt een sterk natuurnetwerk gecreëerd dat erg belangrijk is voor de biodiversiteit. Bovendien draagt het bij aan het welzijn en gezondheid van de inwoners.

Energietransitie

Recent is besloten dat de gemeentelijke opgave tot 2030 gelijk is aan haar resultaatsverplichting in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) – Noord-oost-Brabant: 0,93 PJ duurzame opwekking door middel van wind- en zonne-energie en 11% energiebesparing in 2030. Met het oog op de energiebesparing werkt de gemeente aan een richtinggevende Transitievisie Warmte waarin wordt aangegeven hoe in Oss de bestaande bouw in de komende jaren gasloos wordt gemaakt. Vervolgens gaat de gemeente deze visie uitwerken in concrete Warmteplannen per wijk. De gemeente geeft in haar Programmabegroting/Prioriteitennota aan intensief de samenwerking met woningcorporaties op te zoeken en met hen ook af te spreken welke wijken prioriteit hebben. Daarnaast zullen inwoners intensief bij de keuzes met betrekking tot energiebesparende maatregelen van hun wijk of woning betrokken worden.

De gemeente geeft in haar Programmabegroting/ Prioriteitennota aan projecten rondom grootschalige energieopwekking allereerst te willen (laten) realiseren op Elzenburg, zodat de eerste meters kunnen worden gemaakt. Op deze locatie

is ruimte voor het plaatsen van windmolens. Daarnaast lopen er verschillende initiatieven voor zonnevelden. Op deze manier kan de gemeente samen met de belanghebbende partijen de eerste ervaringen opdoen. Vanuit die ervaringen wordt dan bekeken wat er in Oss - voor de langere termijn - verder mogelijk en nodig is. Daarnaast werkt de gemeente momenteel aan kaders voor de omgevingsdialoog en de financiële participatie. Hierover praat de gemeente in breder verband (binnen de Duurzame Polder, de RES en met de provincie Noord-Brabant).

Global Development Goals – Uit Programmabegroting

Opgaven

Gemeentebreed

Voor de deelthema's van duurzaamheid kunnen de volgende opgaven worden benoemd:

- Klimaatrobuuste inrichting van het landschap en bebouwd gebied: met name de vraagstukken van droogte, waterberging (buitengebied) en hittestress (stedelijk gebied) zijn hierin belangrijk. De gemeente wil klimaatrobuustheid verankeren in plannen voor ruimtelijke ontwikkeling. Daarbij moeten initiatiefnemers meer ruimte reserveren voor groen en water.
- Natuur en biodiversiteit: In de omgevingsvisie is het belangrijk een goede balans te vinden tussen gebieden waar natuurdoelen noodzakelijk zijn en gebieden waar natuur goed samengaat met ander functioneel gebruik. Verder moet duidelijk worden op welke manier dit wordt ingevuld en welke rol de gemeente hierin heeft. Koppelkansen met de landbouwtransitie, energietransitie, klimaatadaptatie en recreatie zijn hierbij van grote meerwaarde.
- Energietransitie: zoals gezegd vraagt de energiebesparingsopgave om grootschalige herstructurering van bestaand bebouwd gebied en vraagt de opwekking van duurzame energie om grootschalige ruimte in het buitengebied. Het heeft in beide gevallen een grote impact op de inrichting en beleving van de fysieke leefomgeving.

Stedelijke zone en Stadjes & Kernen

In de stedelijke zone en de kernen komen deze opgaven vooral neer op:

- Het - in lijn met de warmtetransitie - nemen van verduurzamingsmaatregelen in de bestaande woningvoorraad en bedrijfspanden (energiebesparing). Met name de aanleg van warmtenetten en mogelijkheden voor energieopslag hebben invloed op de fysieke leefomgeving. Daarnaast liggen er mogelijkheden om ook hier met de opwekking van duurzame energie aan de slag te gaan, zoals zonnepanelen op daken, restwarmte van bedrijven et cetera.
- De ruimtelijke omgeving klimaatrobuust en natuurinclusief inrichten. Dit is met name in het belang van het tegengaan van hittestress en het langer kunnen vasthouden van water. Bovendien kan hiermee de biodiversiteit in de stad en kernen worden versterkt. Met name in de stad Oss is op sommige plekken nog onvoldoende groen aanwezig en bovendien zijn veel van de huidige groenstructuren niet met elkaar verbonden. Zeker het centrum is momenteel nog erg stenig. Voor deze opgave is het tot slot belangrijk een evenwicht te vinden tussen het groen laten beheren door bewoners en door de gemeente.

Buitengebied

Voor het buitengebied zijn grote opgaven het realiseren van het NatuurNetwerk Oss het klimaatrobuust maken van ons watersysteem en het verbeteren van de bodemkwaliteit, de waterveiligheidsprojecten Meanderende Maas en Cuijk-Ravenstein en het vormgeven aan grootschalige energieopwekking.

Het is belangrijk om met het oog op de biodiversiteit in het poldergebied, in samenhang met de landbouw- en energietransitie, ecologische verbindingen te realiseren (onder andere watergangen, wegbermen, akkerranden).

Verder zal het realiseren van grootschalige energieopwekking (incl. de benodigde infrastructuur en stations) een flinke invloed hebben op de ruimtelijke inrichting en uitstraling van het Osse buitengebied. Deze opgave concurreert vooral met de landbouwsector (met name zonnenvelden leggen een beslag op landbouwgrond), natuur en landschappelijke beleving/openheid (met name windmolens). Tegelijkertijd liggen er ook koppelkansen. Het is belangrijk om als gemeente duidelijkheid te geven over de ruimtelijke kaders, zodat bij initiatieven meer investeringszekerheid kan worden geboden.

Het gebruik van onze bodem

De invulling van bovenstaande opgaven brengt tot slot een nieuwe opgave met zich mee: de drukte in de boven- en ondergrond. Het gaat om kabels, leidingen voor gas, afvalwater, regenwater en drinkwater, warmte-koude opslag ten behoeve van de energietransitie en gasloos wonen, ondergrondse waterbuffering, de plaatsing van windturbines, zonneweides et cetera.

Tegelijkertijd willen we een gezonde bodem waarborgen. Daarin bieden het streven naar klimaatrobuustheid en de duurzame landbouwtransitie kansen. In dit kader is het belangrijk keuzes te maken in het gebruik van de bodem en ondergrond en de koppelkansen te verzilveren.

Resumé

Stedelijke zone:

- Verduurzaming bestaande woningvoorraad en bedrijventerreinen (vooral besparing en kleinschalige opwekking opwekking van energie)
- Ruimtelijke woon- en werkomgeving klimaatbestendigklimaatrobuust inrichten (en verankeren als randvoorwaarden bij ruimtelijke ontwikkelingen)
 - Hittebestendig
 - Langer vasthouden water
 - Biodiversiteit bevorderen
- Inrichting van de bodem

Stadjes & Kernen:

- Verduurzaming bestaande woningvoorraad (besparing en kleinschalige opwekking opwekking van energie)
- Ruimtelijke woon- en leefomgeving klimaatbestendigklimaatrobuust inrichten (en verankeren als randvoorwaarden bij ruimtelijke ontwikkelingen)
 - Hittebestendig
 - Langer vasthouden water
 - Biodiversiteit bevorderen
- Inrichting van de bodem

Buitengebied

- Grootschalige energieopwekking, koppelkansen met andere opgaven
- Ecologische verbindingen tussen natuurgebieden
- Realiseren NatuurNetwerkOss in poldergebied
- Project Meanderende Maas in Maaszone
- Natuurontwikkeling zuidelijke geleidingszone (onder andere Landschapsverbetering Geffen-Oss)
- Waterberging – zoekgebieden Hertogswetering, ter hoogte van Berghem en Koolwijk
- Inrichting van de bodem

3.5 Vitale economie

Huidige situatie

Werkgelegenheid

De gemeente Oss telde in 2019 circa 7.500 bedrijfsvestigingen en circa 43.000 banen. Dit betekent dat per 1.000 inwoners ongeveer 720 arbeidsplaatsen binnen de gemeente zijn. Een groot deel van de beroepsbevolking van Oss is werkzaam bij een industrieel bedrijf. Deze bedrijven zijn met name gevestigd op de bedrijventerreinen. Vooral bedrijventerrein Elzenburg-De Geer met de binnenhaven en het farmaceutische cluster op bedrijventerrein Moleneind (MSD, Aspen en de bedrijven op Pivot Park), zorgen voor veel werkgelegenheid.

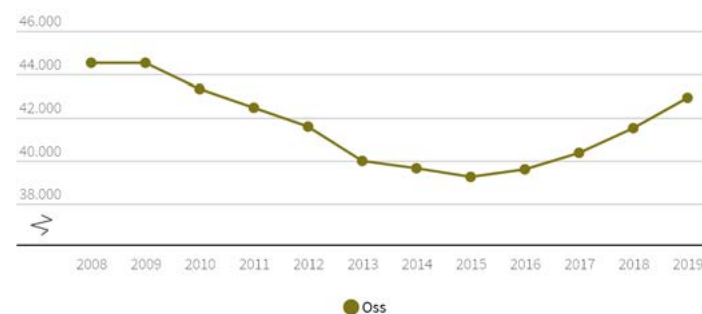
Sectoren

Oss heeft vandaag de dag een stevige regionale positie in de agrifoodsector, logistieke sector en life sciences. Oss kan worden getypeerd als een moderne maakstad: er is veel maakindustrie en daaraan gerelateerde bedrijvigheid. In Oss bevindt zich een voor Brabant unieke combinatie van multimodaal vervoer over water, weg en spoor. Dat maakt Oss een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven.

Veel economische sectoren in Oss zijn ooit ontstaan uit de veeteelt en landbouw. Op dit moment maakt de agrarische sector met 400 bedrijven 6% uit van de totale bedrijvigheid en biedt zij 2% van de werkgelegenheid. 71% van het landoppervlak is in gebruik door deze sector en daarvan is 91% in gebruik voor de productie van (groen)voer.

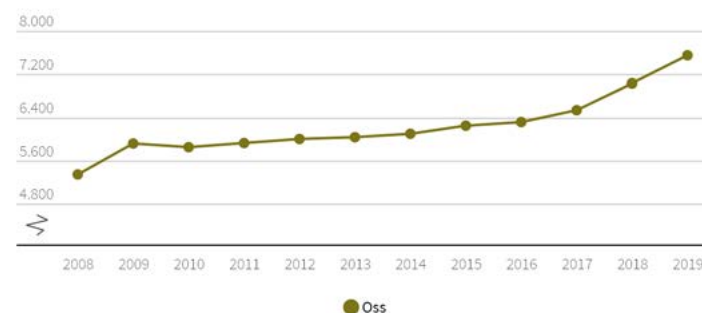
Op dit moment is de toeristische sector in Oss, nog relatief beperkt van omvang. De landschappelijke verscheidenheid biedt echter potentie voor een verdere impuls van deze sector.

Banen
aantal

LISA 2019 | 2008 - 2019

Vestigingen
aantal

LISA 2019 | 2008 - 2019

Trends & ontwikkelingen - Op weg naar een duurzame, vernieuwende economie

Bedrijventerreinen

Er is een blijvende vraag naar bedrijfskavels. Het is belangrijk om daarbij eerst te kijken naar de herstructureringsmogelijkheden van de huidige terreinen, zodat deze vitaal en toekomstbestendig blijven. Hierbij moet rekening worden gehouden met nieuwe wensen voor bedrijventerreinen:

- Multimodale knooppunten, ten behoeve van de schakelfunctie en dynamiek van het terrein. De wens is een zogenaamde 'modal shift' tot stand te brengen: minder vervoer op de weg, meer over water en spoor.
- Duurzame inrichting van terreinen door onder andere duurzame energieopwekking, de toepassing van energiebesparende maatregelen in de gebouwen, klimaatrobuuste inrichting van openbaar en particulier terreinen et cetera.
- Hoogwaardige en gezonde werkomgevingen in het groen die goed bereikbaar zijn (ook met het openbaar vervoer) en ruimte bieden aan ontmoeten (ten behoeve van co-creatie mogelijkheden).
- Traditionele thema's als passende kavelgrootte, voldoende milieu-ruimte en externe veiligheid blijven tot slot ook belangrijk.

Landbouw

De landbouw heeft momenteel doorgaans een negatief effect op het milieu, zeker wanneer het gaat om intensieve veehouderij. De bedrijfsvoering leidt tot de uitstoot van emissies (ammoniak, stikstof en fijnstof), vervuiling van water en toename van exoten. Dit brengt ook gezondheidsrisico's voor de samenleving met zich mee. Verder is uitstoot van stikstof een probleem voor de natuur en bij Natura2000-gebieden levert dit door de stikstofdepositie ook juridische beperkingen

op. (Europese) Regelgeving is erop gericht om de huidige milieudruk te verlagen. Vanuit rijksbeleid wordt ingezet op een duurzame transitie van de landbouwsector richting natuurinclusieve kringlooplandbouw, met afnemende milieudruk en positief effect op natuur- en waterkwaliteit als gevolg. De doelstelling is helder. De weg hier naartoe is dat echter nog niet. Daar ligt een gezamenlijke opgave om tot vernieuwingen en aanpassingen te komen.

Recreatie en toerisme

Het aanbod aan mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding is de laatste jaren gegroeid, waarbij de nadruk ligt op dagrecreatie en/of short-breaks. In de vrijetijdseconomie is echter sprake van een 'strijd tegen de tijd'. Omdat de hoeveelheid vrije tijd niet in dezelfde mate is meegegroeid met de mogelijkheden en geld die men eraan kan besteden, willen mensen hun vrije tijd kwalitatief zeer goed besteden. De markt kent kritische consumenten die snel van voorkeur veranderen en voortdurend opzoek zijn naar 'iets nieuws'. Beleving is wat dat betreft het sleutelwoord. Bij de invulling van de recreatieve sector ligt steeds meer nadruk op thematisering en clustering van recreatieve voorzieningen, waarbij authenticiteit van plek/regio erg belangrijk is (globalisering versus lokalisering).

Huidig beleid en beleid in ontwikkeling

Duurzame werkgelegenheid

De gemeente vindt het belangrijk dat nieuwe én al in Oss gevestigde bedrijven hier goed uit de voeten kunnen. Oss is dé maakstad in de regio Noordoost Brabant en daar zijn we trots op! De gemeente Oss zet dan ook structureel in op een sterke en innoverende economie waar nieuw ondernemerschap tot bloei komt.

Hiervoor zet de gemeente duurzame werkgelegenheid in Oss centraal. Een randvoorwaarde daarbij is een arbeidsmarkt die adequaat functioneert en aansluit bij de vraag en ontwikkelbehoefte van het bedrijfsleven.

Talentencampus

De gemeente stimuleert in dit verband de samenwerking tussen het Osse bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid. Een goed voorbeeld daarvan is de Talentencampus, waar een inspirerende leer-en werkomgeving wordt geboden, zodat jonge mensen uit Oss en omgeving zich optimaal kunnen ontwikkelen. Ook het versnellen van de transitie naar een circulaire economie is belangrijk. De gemeente is momenteel bezig met het opstellen van een Capital Roadmap voor de topsectoren van de gemeente, waarbij netwerken en onderwijs belangrijke pijlers zijn.

Agrifood Capital

De gemeente Oss werkt samen met het bedrijfsleven en kennisinstellingen – in het netwerk van de AgriFood Capital – aan een ecosysteem met een sterke verbinding tussen agrifood, hightech en logistiek. Het is de ambitie om slimme agrifood-ketens ‘van boer tot bord’ te realiseren.

Met de drie topsectoren (agrifood, logistiek en life sciences), de aanwezige mbo- en hbo-onderwijsinstellingen in de regio zelf, en de universiteiten van Wageningen, Eindhoven, Nijmegen en Utrecht is er volop relevante (academische) kennis in de regio aanwezig om deze ambitie vorm te geven.

Bedrijventerreinen

De kavels op de bestaande bedrijventerreinen zijn naar verwachting in 2021 nagevoegd allemaal uitgegeven. Dan komt Heesch West op de markt. Dit is een bedrij-

venterrein dat de gemeente in regionaal verband (met de gemeenten Bernheze en 's-Hertogenbosch) ontwikkelt. Het terrein richt zich op grootschalige logistiek, innovatieve concepten op het gebied van bouw, circulaire economie en energie, en regionale verplaatsers. Deze ontwikkeling is erg belangrijk voor de werkgelegenheid van Oss. De ‘Taskforce versnelling aanpak woningbouw en bedrijventerreinen’ doet daarnaast onderzoek naar andere mogelijkheden in Oss om het aanbod aan bedrijventerrein uit te breiden. Het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen gaat niet zomaar. Hierover zijn in de regio Noordoost-Brabant procesafspraken gemaakt, waarbij wordt ingezet op vraaggericht ontwikkelen. Dit houdt in dat pas bij een vraag voor vestiging of uitbreiding samen met het bedrijf naar de ruimtelijke mogelijkheden wordt gekeken. De gemeente zet voor nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden in eerste instantie in op herstructurering van bestaande bedrijven, waarvoor ze vanuit het Masterplan Bedrijventerreinen (2011) ruimtelijke kaders stelt. Daarnaast probeert de gemeente vanuit de Taskforce Woningbouw en Bedrijventerreinen zoekgebieden voor nieuwe bedrijventerreinen te identificeren.

Landbouw

Er is een gemeentelijke landbouwvisie in de maak. Oss wil ruimte blijven bieden voor goed functionerende en passende landbouwbedrijven. Die visie stelt dat de landbouw in transitie is naar kringlooplandbouw en dat die transitie primair van de landbouw zelf is. De gemeente ziet haar rol met name ondersteunend door initiatieven te faciliteren en gesprekken te organiseren, bijvoorbeeld tussen agrariërs en omgeving. Daarnaast is een belangrijke rol om uitvoering te geven aan beleid van hogere overheden en daarbij zoveel mogelijk ontwikkelruimte gericht op doelen te geven.

Om aan te geven waar de landbouwsector in de toekomst nog ruimte voor ontwikkelingsmogelijkheden heeft, wordt in de Structuurvisie Buitengebied (2015) onderscheid gemaakt in gebiedsaanduidingen. Alleen het poldergebied is bestemd tot primair agrarisch. Voor (intensieve) agrarische bedrijven op de oeverwal, op de dekzandrug en op de dekzandrug geldt dat de uitbreidingsmogelijkheden beperkt zijn. In de gebiedsvisie buitengebied zal deze indeling worden herijkt.

Daarnaast krijgt de verbreding van de landbouwsector meer ruimte. Voorwaarde hierbij is dat met de ontwikkeling een goed evenwicht tussen economische, milieutechnische en landschappelijke aspecten wordt bereikt. Nevenactiviteiten moeten in principe ondersteunend zijn aan de agrarische bedrijfsvoering, maar hoeven niet in het verlengde daarvan te liggen. Als er geen agrarische tak aanwezig is moet het initiatief passen binnen het beleid van vrijkomende agrarische bebouwing (vab).

Het VAB-beleid dient als toetsingskader voor initiatieven: ruimtelijke ontwikkelingen moeten bijdragen aan de kwaliteit van het landschap en het functioneren van het buitengebied en de bedrijvigheid op de bedrijventerreinen en in de kernen/stad niet in de weg zitten.

Het VAB-beleid dient als toetsingskader voor initiatieven: ruimtelijke ontwikkelingen moeten bijdragen aan de kwaliteit van het landschap en de bedrijvigheid op de bedrijventerreinen en in de kernen/stad niet in de weg zitten.

Recreatie en toerisme

In de Visie Recreatie en Toerisme (2020) geeft de gemeente aan een kwaliteitsslag in het recreatief en toeristisch product te willen leveren door samen met stakeholders

meer beleving te creëren. De visie heet daarom Verbinden & Vertellen. In de Maaszone liggen er mogelijkheden via het project 'De Meanderende Maas' en andere initiatieven en in de Maashorst concentreert de gemeente zich op de ontwikkeling van Herperduin en uitvoering van Landschapsverbetering Geffen-Oss. De gemeente Oss staat open voor stimulering van bestaande bedrijvigheid en voor nieuwe initiatieven. Rust en ruimte blijven belangrijke aspecten, maar voor een echte impuls staat de gemeente ook open voor grootschaligere (tijdelijke) initiatieven.

Global development Goals – Uit Programmabegroting

Opgaven

Positionering in de regio – Oss als schakel

De mogelijkheden van het netwerk over de Maas-grenzen wordt momenteel onvoldoende benut. Wanneer Oss in een veel grotere regionale context wordt geplaatst, heeft het de potentie om als schakel te fungeren tussen de Food Valley (Wageningen), de Randstadregio en de Brainportregio in en rondom Eindhoven. Dit geldt vooral voor die sectoren waarin Oss al sterk is (agrifoodsector, life sciences, logis-

tiek). Voorwaarde hierbij is wel dat zwakke punten in de regionale bereikbaarheid moeten worden aangepakt. Hierop wordt dieper ingegaan in 3.7. – Mobiliteit en bereikbaarheid.

In het regionale spel is Oss momenteel van vele markten thuis en kan zij haar positie verder uitbouwen. Met de AgriFood Capital ligt de ambitie er om een excellent ecosysteem te creëren dat de gehele voedselketen beslaat en waarin kennis en praktijk samenkomen. Voor overheden is hierbij een actieve rol weggelegd, als opdrachtgever of ‘mogelijkmaker’ door wet- en regelgeving en cofinanciering. Ook voor de andere twee sectoren, logistiek en life sciences, liggen dergelijke aanknopingspunten om de Osse rol in de regio te profileren. Voor bedrijventerrein Elzenburg-de Geer is het de ambitie om het trimodale karakter verder te versterken, ten behoeve van de profilering van de logistieke sector.

Voor Pivot Park heeft de gemeente, in samenwerking met de provincie, de ambitie om de positie als farmaceutisch industriecluster verder uit te bouwen en te laten uitgroeien tot ‘hotspot’ voor medicijnontwikkeling. Daarnaast zijn er nog de toonaangevende farmaceutische bedrijven MSD en Aspen.

Oss heeft alles in huis om zich - samen met ‘s-Hertogenbosch en Veghel (de economische driehoek van de regio) - te manifesteren als grote economische speler. Dit is van belang voor het aantrekken van talent en innovatieve bedrijven, maar ook voor het versterken van de verbinding met de samenleving om ons heen.

Innovatieve en vitale economie

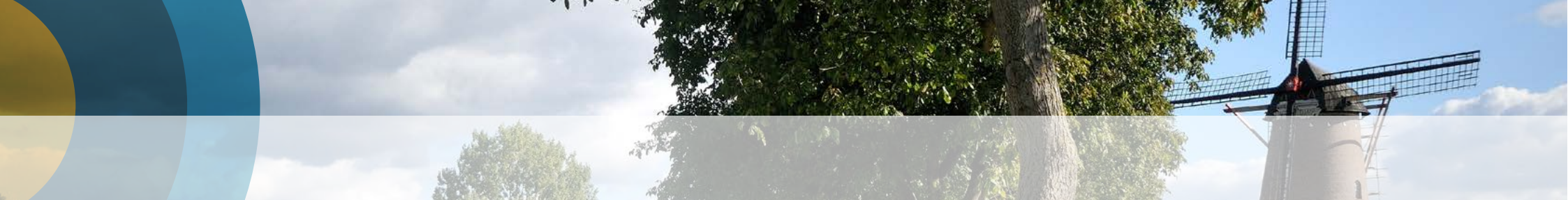
De voornaamste opgave is om samen met (regionale) partners telkens weer te komen tot vernieuwingen en zo te bouwen aan een vitale economie, die klaar is voor

de toekomst. Hiervoor is het belangrijk dat de gemeente inspeelt op de ontwikkelingen in het bedrijfsleven., zoals de beweging naar circulaire economie (ondertekening Grondstoffenakkoord). In ruimtelijk opzicht betekent dit dat er voldoende ruimtelijke mogelijkheden moeten zijn voor bedrijven die willen uitbreiden of die zich in Oss willen vestigen. Bij de vestigingskeuze van bedrijven wordt een aantrekkelijk woon- en leefklimaat (goed voorzieningenniveau, goede bereikbaarheid, mooi uitloopgebied) voor werknemers steeds belangrijker.

Stedelijke zone

Er zijn geen verloederde bedrijventerreinen, aangezien Oss al een lange traditie van herstructurering kent. De opgave is juist om deze traditie versterkt door te zetten. Bij herstructurering is het belangrijk om profiel te kiezen, intensief ruimtegebruik te hanteren, in te zetten op multimodaliteit, landschappelijk in te passen (in het kleinschalige landschap), te verduurzamen (energietransitie/-besparing, klimaat robuuste en natuurinclusieve inrichting, circulair) en in te zetten op parkmanagement. Daarbij moet binnenstedelijk ruimte vrijkomen om de (toekomstige) vraag naar 1-5 hectare kavels op te vangen. Alleen waar noodzakelijk – voor versterking van het profiel – en mogelijk worden bestaande terreinen uitgebreid (mogelijkheden liggen op De Bulk en de Hoed). Dit gebeurt dan kleinschalig en natuurinclusief. Of dit ook op lange termijn voldoende is om het mogelijk tekort aan bedrijfskavels op te vangen, is nog onzeker. De toenemende ruimtevraag voor de Life Sciences bedrijvigheid is in dit kader in ieder geval een aandachtspunt. Hier is namelijk te weinig beschikbare ruimte.

Daarnaast ligt in de stedelijke zone een opgave om in de centrumschil werklocaties voor zakelijke dienstverlening te faciliteren. In de afgelopen jaren zijn behoorlijk wat stedelijke functies uit Oss vertrokken, waardoor veel kantorenlocaties leeg zijn

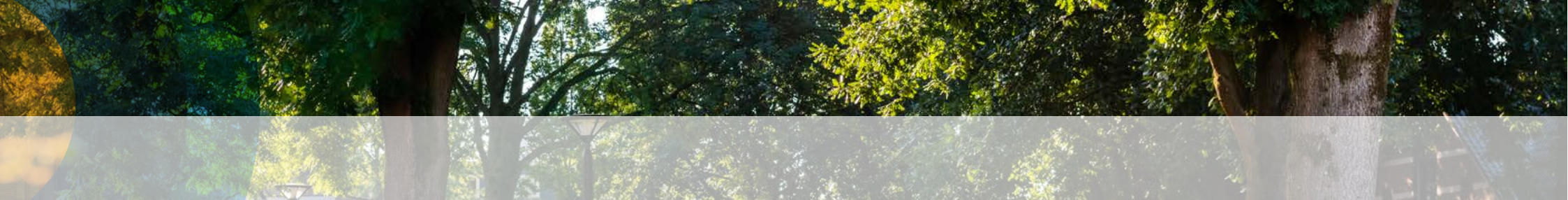
komen te staan. In de toekomst blijft de behoefte aan werklocaties voor de zakelijke dienstverlening wel bestaan, onder andere ter ondersteuning van de drie Osse topsectoren. Daarom zal ruimte voor kantoorlocaties, weliswaar op vernieuwende wijze gefaciliteerd, in de omgeving van het centrum behouden moeten worden. Een mooi voorbeeld is de herstructurering van verouderde binnenstedelijke bedrijventerrein Euterpelaan naar een dynamisch woon-werkgebied. Via de Taskforce Versnelling woningbouw/bedrijventerreinen onderzoekt de gemeente verdere mogelijkheden voor nieuwe woon-werklocaties. Hierop wordt verder ingegaan in 3.6. – Dynamisch Stadscentrum.

Buitengebied en Stadjes & Kernen

Oss en de regionale samenwerking Noordoost-Brabant ondersteunen de doorontwikkeling van de landbouw in de regio richting kringlooplandbouw. De vraag is hoe dit gerealiseerd moet worden en welke rol de gemeente hierin heeft. Het uitgangspunt is om met name in het poldergebied voldoende ruimte te bieden voor ontwikkelmogelijkheden, zodat een sterke agrarische productiestructuur kan blijven bestaan: als voedselproducent, als proeftuin voor innovaties in het agri-foodcomplex en als beheerder en beeldbepalende drager van het landschap. Daarbij speelt dat met de verwachte aantallen stoppende agrarische bedrijven een grote hoeveelheid bedrijfsbebouwing vrijkomt. Het is aan de eigenaar een nieuwe functie te vinden of te zorgen voor sloop. Via het nog uit te werken VABbeleid zorgen we als gemeente, samen met onder andere de provincie, voor ondersteuning hierbij en creëren we mogelijkheden om in te grijpen als de problematiek te groot wordt.

Tot slot is, zoals eerder benoemd, dankzij het prachtige, afwisselende buitengebied de recreatieve potentie van Oss hoog. Door met name in de Maaszona steviger in

te zetten op recreatie en toerisme (fietsen/wandelen en waterrecreatie in Lithse Ham) kan de levendigheid worden vergroot. In deze ontwikkeling is het een opgave om de balans tussen een sterke recreatieve sector en behoud van een prettige leefomgeving voor inwoners en behoud van natuur te bewaken. Verder is het de opgave om de verschillende recreatieve gebieden te verbinden. Er ontbreekt bijvoorbeeld nog een recreatieve verbinding tussen de Maaszona en Maashorst. Tot slot mist er vanuit de stedelijke zone nog een duidelijke verbinding met het buitengebied, omdat dit een prachtig uitloopgebied voor de inwoners is en het de recreatieve functie van het stadscentrum kan versterken. Met name de stadsranden behoeven in dit kader de aandacht.

Resumé

Stedelijke zone:

- Voldoende ruimte bieden voor bedrijven die zich willen vestigen/uitbreiden door:
 - Herstructurering bestaande bedrijventerreinen – profiel kiezen, intensief ruimtegebruik hanteren, landschappelijk inpassen, verduurzamen, parkmanagement.
 - Natuurinclusief uitbreiden van De Bulk en De Hoed?
 - Uitbreidingsruimte Life Sciences op Pivot Park
 - Mogelijkheden nieuwe woon-werklocaties in centrum en centrumschil
- Stads- en dorpsranden ontwikkelen als recreatief uitlooph gebied voor inwoners

Stadjes & Kernen:

- Balans tussen invulling recreatieve potentie en leefbaarheid omwonenden
- Stads- en dorpsranden ontwikkelen als recreatief uitlooph gebied voor inwoners

Buitengebied:

- Transitie naar kringlooplandbouw
- Transformatie of sloop Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB's)
- Recreatieve verbinding tussen Maaszone en Maashorst realiseren
- Stads- en dorpsranden ontwikkelen als recreatief uitlooph gebied voor inwoners

3.6 Dynamisch stadscentrum

Huidige situatie

Oss is een middelgrote stad, die centraal in de gemeente ligt. Hier bevinden zich de voorzieningen met een bovenlokale c.q. regionale functie. De inwoners van de kernen, maar ook van buiten de gemeente komen hiervoor naar de stad. In het centrumgebied is een concentratie van winkels en horeca te vinden. In omgeving van het stadshart zijn kantoren en de regionale stedelijke voorzieningen op het gebied van cultuur, onderwijs, en (maatschappelijke) zorg gevestigd.

Trends & ontwikkelingen - Structurele verandering van voorzieningen/werken en de kwetsbaarheid van middelgrote steden

Ruimtebehoefte lager

Door de economische crisis van 2008-2012 stagneerde de groei abrupt en werd duidelijk dat de jaren van groei hebben geleid tot vormen van overaanbod in de ruimtelijke structuur van voorzieningen en werken. Dit werd voor het eerst duidelijk zichtbaar door de grootschalige leegstand in de kantorenmarkt. Daarbij maken de effecten van digitalisering (werken op afstand, dienstverlening en aankopen via internet) duidelijk dat de ruimtebehoefte structureel minder groot is.

Consumentengedrag

Daarnaast heeft de detailhandel en horeca te maken met een structurele verandering in het consumentengedrag. Wanneer consumenten winkelgebieden bezoeken worden hogere eisen gesteld. Nabijheid is niet meer voldoende. Bij het zogenaamde recreatieve winkelen is de sfeer en beleving van het winkelgebied erg belangrijk. De horeca en andere ondersteunende functies spelen hierin een grote rol. Binnen het winkelaanbod zijn er ook verschillen. Winkelaanbod dat zich onderscheidt door hoogwaardigheid, authenticiteit of het bieden van beleving is

kansrijk. Ook winkels in het lagere budgetsegment met een hoge doorloopsnelheid van het assortiment zijn populair bij consumenten. Het winkelaanbod in het middensegment is kwetsbaar. De toegevoegde waarde (ten opzichte van internet) is dan beperkt.

Werkklimaat

Verder vraagt de 'nieuwe manier van werken' om een andere facilitering van werklocaties. Naast de (geringere) omvang van de vraag naar kantoorpanden, is ook de aard van de vraag veranderd. Er is meer behoefte aan kleinschalige, multifunctionele werklocaties met flexwerkplekken. Daarnaast wordt de aantrekkelijkheid van het werkklimaat in het kantoorpand en van de ruimtelijke omgeving buiten het kantoorpand steeds belangrijker.

Middelgroot

De stad Oss heeft te maken met een specifieke problematiek die voor veel middelgrote steden opgaat: een kwetsbare sociaaleconomische structuur en een regiofunctie. Middelgrote centra worden bijvoorbeeld vaker overgeslagen bij het recreatieve winkelen, omdat ze qua winkelaanbod onvoldoende kritische massa (aantal winkels en keuzemogelijkheden) en relatief veel middensegment hebben en de stedenbouwkundige kwaliteit van de stad vaak middelmatig is. Deze combinatie is – juist in een tijdperk van toenemende invloed van internet en het toenemende belang van beleavingswaarde – erg kwetsbaar. In Oss komt dit tot uiting door winkelleegstand in het straatbeeld en wegtrekkende stedelijke functies en verdwijnende werkgelegenheid in de laatste jaren. De leegstand tast de sfeer en aantrekkelijkheid van het stadscentrum aan en heeft een negatief effect op het functioneren van de bestaande voorzieningen. Dit leidt tot een achteruitgang van de leefbaarheid. De verwachting is dat het verzorgingsbereik van middelgrote centra, zoals Oss, hoe dan ook verder zal afnemen.

Tot slot brengt de coronacrisis nog een extra uitdaging voor de stad. Het is rustig in het centrum van Oss, evenementen zijn vooralsnog afgelast, horeca en terrassen zijn beperkt open en de landelijke trend is dat consumenten momenteel beperkt geld uitgeven. Het is nog onzeker hoe de 1,5-meter economie eruit gaat zien en wat dit bekend voor het gedrag van consumenten en bezoekers aan de stad.

Huidig beleid en beleid in ontwikkeling

De gemeente en haar partners streven ernaar een bruisend centrum met stedelijke voorzieningen en ruimte voor ontmoeting te bieden voor bezoekers uit de eigen stad, de omliggende kernen en de regio. Hierbij is de koers (Koers Stadshart) een compacter centrum te creëren (inclusief verbreding functionele structuur met een mix aan ondersteunde niet-winkel functies, zoals horeca en cultuur en transformatie naar wonen aan de randen). De gemeente zet daarbij in op 'de eigen identiteit en couleur locale', aangezien authenticiteit het kansrijker maakt om inwoners aan het stadshart te binden en om het te laten fungeren 'als woonkamer van Oss en haar omliggende kernen'. De vele lokale ondernemers die Oss kent vormen hiervoor een sterke basis. Daarnaast is met het oog op de aantrekkelijkheid van het centrum de verbetering van de ruimtelijke uitstraling en openbare ruimte een belangrijk uitgangspunt. De gemeente doet dit door de straten van het centrum te vergroenen en de groene 'lobben' die lopen tot aan de rand van het centrum te verbinden met het kernwinkelgebied (Vergroenen Stadshart Oss, 2020).

In de Programmabegroting/nota ligt de prioriteit van de gemeente, naast het creëren van Huiskamer Oss zoals de 'Koers Stadshart' beschrijft, bij de realisatie van het Walkwartier en de transitie- en leegstandopgave.

Global Development Goals – Uit Programmabegroting

Opgaven

Stedelijke functies – algemeen

In de gebiedsvisie moet voor de stad een duidelijke (nieuwe) richting worden gekozen. Daarbij moeten we toewerken naar een nieuw, stedelijk milieu op een schaalniveau dat bij ons past. Thema's zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit en energietransitie bieden hierbij ook nieuwe kansen. Dit is van belang om Oss als middelgrote stad aantrekkelijk te houden. In dit kader ligt er een grote opgave voor het doorontwikkelen en toekomstbestendig maken van wonen, werken en voorzieningen in de stad.

Hiervoor moet de leegstand- en transitieopgave, die voornamelijk in het stadshart van Oss maar ook in de omgeving daarvan urgent is, worden aangepakt. Bij voorkeur vestigen ondernemers zich in het stadscentrum (pit en schil), zodat daar de leegstand zich oplost. Het bedenken van alternatieven voor de leegstaande panden is zowel een opgave als een uitkomst van de transitie die het stadscentrum (pit en schil) door moet maken. Dit vraagt veelal om maatwerk.

De vraag is wel of leegstand kan worden tegengegaan of dat deze maatschappelijke ontwikkeling hoe dan ook doorzet en het efficiënter is om te kijken welke

kansen dit biedt voor Oss. Van de gemeente mag worden verwacht dat zij duidelijkheid verschaft aan marktpartijen welk perspectief zij ziet voor het toekomstig functioneren van deelgebieden. Hiervoor is in de Prioriteitennota/ Programma-begroting opgenomen dat de gemeente samen met ondernemers en gebruikers een Ontwikkelagenda op gaat stellen met daarin een heldere richting waarin het centrum (en de verschillende deelgebieden hierin) zich ontwikkelt.

Stadshart

De gemeente heeft samen met haar partners – en met zichtbaar resultaat - al veel energie gestoken in de uitwerking van de Koers Stadshart (2016). Een levendig en verrassend centrum vraagt echter blijvende aandacht en inspanningen van alle partijen (o.a. centrummanagement, ondernemers en vastgoedeigenaren). Voor de komende jaren beschrijft de gemeente in haar Programmabegroting/ Prioriteitennota dat ze de goede lijn wil behouden en tegelijkertijd op zoek gaat naar nieuwe initiatieven die een impuls geven aan de sfeer en de beleving in het centrum. In dit kader is het van belang dat er een visie komt op de compactheid van het centrum: wat betekent dit voor de ruimtelijke structuur, wat wordt de omvang van de pit en schil van het stadscentrum, en welke aanpak is nodig om tot een compact centrum te komen. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met het feit dat er sprake is van een snellere krimp dan verwacht en met de mogelijke blijvende gevolgen van de coronapandemie.

Tot slot moeten regels rondom evenementen in het centrum duidelijk worden om evenwicht te brengen tussen levendigheid en leefbaarheid.

Ontwikkeling spoorzone

Het stadscentrum van Oss is veel groter dan het stadshart zoals in de Koers Stadshart (2016) is beschreven. Ook andere gebieden in het centrum vragen aandacht. In de omgeving van het stadshart biedt de aanpak van de spoordoorsnijding (doorstroming, milieu-knelpunten, hittestress) kansen voor gebiedsontwikkeling langs het spoor tot een aantrekkelijk gemengd, stedelijk gebied. Dit past in het DNA van Oss. De stad is in het verleden immers mede tot bloei gekomen dankzij de aanleg van het spoor. Thans wordt het spoor echter als barrière ervaren en de stad ligt met zijn rug naar het spoor. Oss kan de lijnen uit het verleden doortrekken naar de toekomst en het spoor weer als verbindend element benaderen. De spoorzone - het gebied grofweg tussen station Oss en station Oss-west - zou over de hele lengte als 'ritssluiting' de twee gescheiden stadshelften weer kunnen aanhelen door de spoorse doorsnijdingen op te heffen en het gebied integraal te benaderen.

De spoorzone kan als drager fungeren voor de diverse grote stedelijke voorzieningen die al zijn herontwikkeld of aan de vooravond van herontwikkeling staan. Denk aan het Berghkwartier en de ontwikkelingen in de directe omgeving van het station Oss. Ook de toekomstige verplaatsing van het Golfslagbad laat een te ontwikkelen locatie achter, direct naast de ontwikkelingen in Sibeliuspark en bedrijventerrein Euterpelaaan (transformatie naar een aantrekkelijk woon-werk gebied). Daarmee is de opgave echter niet rond. Momenteel ligt met name in het gebied rond de Raadhuislaan de vraag naar een integrale, stedelijke herontwikkeling (inclusief stedelijke transformatie van het oude Belastingkantoor en een te ontwikkelen toekomstperspectief voor theater Lievekamp).

Een integrale benadering betekent een win-win-situatie. De ligging nabij de stations maakt het inzetten op verdichting, transformatie van functies en duurzame ontwikkeling logisch. Anderzijds ontstaat de mogelijkheid om in de stedelijke zone het gebruik te laten verschuiven van de auto naar het openbaar vervoer (regionaal) en langzaam verkeer (lokaal) (modal shift). Hierop wordt verder ingegaan in 3.7. – Mobiliteit en Bereikbaarheid.

Knooppuntontwikkeling

Op kleinere schaal liggen er kansen voor knooppuntontwikkeling in Ravenstein en Geffen (dit houdt in dat wonen en werken geconcentreerd worden rondom knooppunten zoals treinstations). Dit is zeker het geval omdat in deze twee kernen ook een flinke woningbouwopgave ligt (zie 3.3. – Woonmogelijkheden). Vooralsnog wordt een station in Geffen echter niet als kansrijk gezien. Wellicht dat een westelijke verplaatsing van station Oss-West mogelijkheden biedt om de stedelijke structuur te versterken en de potentie te kunnen benutten van een (regionale) hub voor het te ontwikkelen woongebied Oss-West. Dit vraagt verdere studie.

Resumé

Stedelijke zone:

- **Stad**
 - Duidelijke koers ontwikkelen richting stedelijk milieu
- **Stadshart**
 - Realiseren van een compact centrum (leegstand- en transitieopgave)
 - Mix aan functies en ruimte voor ontmoeting tot stand brengen
 - Vergroenen – klimaatrobustheid en biodiversiteit
- **Omgeving stadshart**
 - Doorontwikkeling van wonen, werken en voorzieningen (leegstand- en transitieopgave) met aandacht voor duurzaamheid en vergroening)
 - Integrale benadering en ontwikkeling spoorzone als 'ritssluiting' tussen de twee stadshelften
- **Geffen en Ravenstein: knooppuntontwikkeling op kleine schaal**

3.7 Mobiliteit en bereikbaarheid

Huidige situatie

Oss kent van oudsher een uitstekende regionale ligging op de stedelijke as 's-Hertogenbosch-Nijmegen en aan de rivier de Maas. De autosnelwegen A50 en A59 zijn de belangrijkste regionale wegen die Oss met de regio verbinden. Daarnaast loopt de intercity spoorlijn 's-Hertogenbosch–Nijmegen dwars door Oss. Tot slot huisvest Oss de op een na grootste binnenhaven van Europa. Er zijn twee insteekhavens bij het bedrijventerrein Elzenburg-de Geer, die via een kanaal verbonden zijn met de Maas. Door de verbinding met de haven van Rotterdam, speelt de haven in economisch opzicht een belangrijke regionale rol. Mede dankzij het feit dat Oss zowel over de weg, het spoor, als het water efficiënt met haar omgeving is verbonden, is Oss een economisch vitale en aantrekkelijke gemeente en stad.

De zwaardere infrastructuur is voornamelijk aan de zuidzijde van de gemeente, in de stedelijke zone, te vinden. Binnen de stad Oss is een 'kamstructuur' aan hoofdwegen te herkennen met de Ruwaardsingel/Julianasingel als basis. Bij het centrum is de oorspronkelijke radialenstructuur vervangen door stedelijke wegen rondom het centrum. Aan drie zijden hebben deze wegen een belangrijke verkeers- en ontsluitingsfunctie: de Raadhuislaan, de Oostwal en de Singel 40-45.

De N329 vormt de hoofdader voor het lokale verkeer; het is dé ontsluitingsweg voor de meeste bedrijventerreinen in Oss. Het is tegelijkertijd een belangrijke stadsweg ter ontsluiting van de kernen Oss en Berghem. Richting het zuiden verzorgt de N329 de aansluiting op knooppunt Paalgraven en richting het noorden is de weg als noord-zuidader onderdeel van het lokale wegennetwerk van de kernen. In oost-west richting is de Gewandeweg een directe oost-west verbinding die Oss met 's-Hertogenbosch (A2) verbindt. Ook verbinden de N625 – Beatrixweg – Dorpenweg in oost-westelijke richting meerdere kernen.

Oss is een multimodaal knooppunt met zowel nationale als internationale verbin-

dingen, die de stad en gemeente in een uitstekende regionale positie brengt. Over het algemeen zijn de verschillende delen van de gemeente Oss goed bereikbaar met de auto en in toenemende mate ook met de fiets (aanleg snelfietsroutes en fietsstraten ook ter bevordering van woon-werkverkeer per (elektrische) fiets.

Trends & ontwikkelingen - Veranderende dagelijkse mobiliteit

Toegenomen reisafstand en veranderende vervoersmiddelen

De bereikbaarheid is in Nederland in de afgelopen jaren verbeterd. Onder andere hierdoor leggen mensen nu over het algemeen grotere reisafstanden af en is de gemiddelde woon-werkafstand toegenomen. Er zijn verkeersstromen op verschillende schaalniveaus: mensen die binnen de stad wonen en werken, mensen die in de omliggende dorpen wonen en in de stad werken en mensen die vooral tussen steden reizen. Hierdoor is, naast de bereikbaarheid tussen steden, ook de bereikbaarheid tussen regio's van groot belang.

Reistijdverlies

Met de grotere reisafstanden en de groei van de economie neemt het autoverkeer toe. Ondanks uitbreidingen van het wegennet hebben we te maken met steeds meer en langere files. De problemen spelen niet alleen op de snelwegen. Ook op de provinciale en gemeentelijke wegen, met name in en rondom steden, is het tijdens de ochtend- en avondspits erg druk. Hierdoor neemt het reistijdsverlies sterk toe. Daarbij komt dat automobilisten sluiproutes binnendoor nemen om de files op de snelwegen te vermijden. Dit zorgt voor overlast voor lokaal verkeer in en rond landelijke kernen. Door de coronacrisis werken meer mensen thuis en neemt de druk op de wegen af. Wellicht dat het thuiswerk een blijvend effect heeft en ruimte geeft op onze wegen.

Corona

De huidige coronapandemie heeft een grote invloed op de genoemde trend. Het dagelijkse woon-werkverkeer is de afgelopen maanden drastisch afgenomen. Er is veel minder autoverkeer en in het openbaar vervoer vallen lijnen uit en liggen de frequenties lager. Het is echter nog onduidelijk of de pandemie blijvende gevolgen zal hebben voor de mobiliteitsstructuren. De huidige crisis biedt overigens wel een mooie kans om het dagelijks gebruik van de fiets te promoten en andere maatregelen te nemen om autogebruik terug te dringen.

Fiets

Het gebruik van openbaar vervoer en de fiets wordt met het oog op het fileprobleem en de verduurzaming van mobiliteit sowieso al gestimuleerd. Dagelijks gebruik van de fiets wordt in de stad steeds populairder, terwijl op het platteland juist minder wordt gefietst. Dit heeft te maken met de toegenomen afstand tot dagelijkse activiteiten en voorzieningen. Aandachtspunt is dat het steeds drukker wordt op het fietspad met voertuigen van verschillende snelheden. Met name het aandeel van elektrische fiets blijft groeien. Deze fiets wordt vooral gebruikt door ouderen voor recreatieve fietstochten, maar het gebruik ervan voor woon-werkverkeer neemt ook sterk toe.

Bereikbaarheidsarmoede

Ondanks de toegenomen bereikbaarheid zijn er bepaalde groepen in de samenleving die voorzieningen moeilijk kunnen bereiken. Dit probleem speelt met name in de kernen in het landelijk gebied. Hier verdwijnen (zoals eerder aangegeven), als gevolg van krimp en schaalvergroting, voorzieningen en ook het draagvlak voor openbaar vervoersdiensten neemt af. Veel mensen zijn zelfredzaam en blijven voldoende mobiel, veelal per auto. Vooral ouderen, gehandicapten en jongeren

zijn voor hun mobiliteit echter vaak afhankelijk van anderen of van openbaarvervoermogelijkheden. Zij komen hierdoor mogelijk in problemen. Zeker gezien de vergrijzing is versterkte aandacht nodig voor vraaggerichte mobiliteit en goede bereikbaarheid van voorzieningen.

Verkeersstromen in het buitengebied

Het recreatieve verkeer is de laatste decennia sterk gegroeid. Dat speelt in Oss vooral op de Maasdijk en bij de poorten van Herperduin.

Huidig beleid en beleid in ontwikkeling

De doelen van het huidige mobiliteitsbeleid zijn nog actueel: een balans te behouden en waar nodig te herstellen tussen de bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid, met daarbij oog voor het aspect duurzaamheid van te nemen maatregelen en afwegingen. Op onderdelen is het beleid wellicht toe aan een actualisering.

Ten behoeve van de doorstroming neemt de gemeente maatregelen om knelpunten in de infrastructuur op te lossen. Een randweg aan de noordkant van de stad, ten behoeve van de bereikbaarheid van het centrum en noordelijke woonwijken, wordt momenteel onderzocht. Daarbij bekijkt de gemeente of met slimme maatregelen de doorstroming op Singel 40/45 kan worden verbeterd. Verder wordt de Hertogsingel opnieuw ingericht zodat de doorstroming en verkeersveiligheid verbetert. Tot slot blijft de gemeente zich inzetten voor betere verkeersafwikkeling op knooppunt Paalgraven en de A50 (participatie in lopend MIRT-onderzoek) en verdubbeling van de spoorbrug bij Ravenstein als enige stuk enkelspoor op de IJssellijn. Een andere wijze waarop de gemeente hoopt de doorstroming te verbeteren en het gebruik van het autowegennet te verlichten is door meer ruimte te creëren

voor alternatieve vervoersmiddelen, zoals fiets en openbaar vervoer (bijvoorbeeld: ondersteuning wijkbus, aanleg fietsstraten en doortrekken snelfietsroute Wijchen-Nijmegen). Bijkomend effect is de verduurzaming. Hierbij is het overigens niet de insteek om het gebruik van de auto te ontmoedigen.

De gemeente streeft ernaar alle wegen in te richten volgens het principe van Duurzaam Veilig. Hiervoor zet de gemeente in op kleinschalige oplossingen ten behoeve van het oplossen van onveilige situaties en verbeteren van de leefbaarheid. Daarnaast ligt de nadruk op het aanpakken van foutief gedrag en agressie in het verkeer. Als vervolg op het provinciale beleid werkt de gemeente momenteel aan een risico-gestuurde aanpak, waarbij de nadruk ligt op de aanpak van risicovolle infrastructurele plekken en op gedragsmaatregelen voor risicovolle doelgroepen (jongeren, ouderen, fietsers).

De gemeente kijkt samen met de regio of er nieuwe, innovatieve, duurzame vormen van vervoer ontwikkeld kunnen worden om de kernen in het landelijk gebied goed bereikbaar – en dus leefbaar – te houden. Verder is het belangrijk dat de omgeving zo min mogelijk overlast ervaart van het verkeer. In dit kader pakt de gemeente sluipverkeer aan, onder andere in de woonwijken en de landelijke ontsluitingswegen van kernen.

Global Development Goals – Uit Programmabegroting

Opgaven Gemeentebreed

De gemeente zet zoals gezegd in op een duurzame vorm van mobiliteit. Daarom zal er meer ruimte moeten komen voor langzaam verkeersmogelijkheden, duurzame vervoersmiddelen (onder andere laadpalen in openbare ruimte) en nieuwe mobiliteitsconcepten zoals autodeling. Verder is het belangrijk goed te blijven monitoren waar knelpunten zich bevinden.

Stedelijke zone

Op sommige punten op de hoofdroutes in de stedelijke zone is de doorstroming onvoldoende. Aan de oostkant is de afgelopen jaren vanwege de bedrijvigheid die hier is uitgebreid, al flink geïnvesteerd in de ontsluiting (N329). Hier bevinden zich momenteel geen grote knelpunten. Ten behoeve van de doorstroming richting de stad op de Singel 40-45, onderzoekt de gemeente, zoals gezegd, de mogelijkheid van de realisatie van een noordelijke randweg. Momenteel is vooral de ontsluiting aan de westkant van de stad, zeker gezien woningbouwopgave Oss-West, een aandachtspunt dat nog onvoldoende belicht is.

Zoals hiervoor aangegeven moet de doorsnijding van het spoor in de stad Oss aangepakt worden, om de milieuhinder te verlagen (milieucontouren), de doorstroming te verbeteren en het weer meer één stad te maken. Daarnaast moet de aanwezige verdeling van stations in de gemeente tegen het licht worden gehouden. Dit moet worden gekoppeld aan een inventarisatie van de spoorwegovergangen en de eventuele noodzaak een ongelijkvloerse kruising van het spoor te realiseren. De spoorlijn wordt door de provincie gezien als een mogelijk onderdeel van Brabantstadspoor: een hoogwaardig collectief vervoerssysteem om de interne bereikbaarheid van het stedelijk netwerk van de provincie te bevorderen. De verplaatsing

van Station Oss-west en de spoorbrug/spoorverdubbeling van Ravenstein zijn hierin belangrijke vraagstukken. Aandachtspunt hierbij is de leefbaarheid voor omwonenden langs het spoor.

Buitengebied en Stadjes & kernen

De toename van verkeersstromen in het buitengebied is ook in Oss zichtbaar. Vooral het recreatieve fietsverkeer neemt toe. Met name het recreatieve verkeer op de Maasdijk vraagt om aanpassingen van de inrichting van de weg (meer ruimte voor langzaam verkeer) en om goede parkeervoorzieningen nabij de dijk. Populaire routes bevinden zich langs de Maas en in de zuidelijke geleedingszone en het natuurgebied de Maashorst. In de zuidelijke geleedingszone liggen kansen om de fietsroutes en parkeervoorzieningen uit te breiden en daarbij ontbrekende schakels weg te nemen. Dit mag echter niet ten koste gaan van de natuurwaarden in het gebied. Tot slot brengen nieuwe functies in het poldergebied, zoals wonen, recreëren en niet-agrarische bedrijvigheid, ook nieuwe verkeersstromen met zich mee, waarop de wegen momenteel niet altijd op ingericht zijn. Aandachtspunt is de verkeersveiligheid en leefbaarheid voor omwonenden.

Verder is er op diverse lokale wegen in de gemeente sprake van sluipverkeer. Dit speelt met name op de Dorpenweg (met name vrachtverkeer dat gebruik zou moeten maken van de N329) en de Gewandeweg. De extra verkeersdruk op deze wegen zorgt voor overlast voor omwonenden. In de Prioriteitennota / Program-mabegroting geeft de gemeente hier wel al aandacht aan, maar er is nog niet concreet aangegeven hoe dit vraagstuk kan worden opgelost.

Tot slot speelt bereikbaarheidsarmoede in Oss met name in de kleinere kernen. Het is belangrijk dat er voldoende (gerichte) lokale openbaarvervoermogelijkheden zijn. In dit kader ondersteunt de gemeente al de wijkbus in de verschillende kernen.

Resumé

Stedelijke zone

- Ruimte maken voor duurzame mobiliteitsconcepten (o.a. laadpalen, autodelen)
- Ruimte maken voor langzaam verkeer
- Onderzoeken mogelijkheden noordelijke randweg
- Ontsluiting realiseren westkant van Oss
- Anticiperen op veranderende rol van auto in de stad (wegindeling, parkeermogelijkheden)
- Doorstroming en verkeersafwikkeling knooppunt Paalgraven
- Verdeling stations – verplaatsing stations Oss-West, spoorbrug en verdubbeling Ravenstein
- Aanpak doorsnijding spoor in de spoorzone in Oss

Stadjes & Kernen

- Leefbaarheid in relatie tot recreatief verkeer vraagt om herinrichting van de weg in en rondom Maasdorpen
- Tegengaan sluipverkeer op Dorpenweg en Gewandeweg
- Bereikbaarheidsarmoede tegengaan in de kleine kernen

Buitengebied

- Uitbreiden recreatief fiets- en wandelroutes in zuidelijke geleidingszone (ontbrekende schakels)
- Tegengaan sluipverkeer op Dorpenweg en Gewandeweg

3.8 Gezonde en veilige leefomgeving

Huidige situatie

Gezonde woon- en leefomgeving – milieu

Hoe gezond de leefomgeving is hangt onder meer af van de vraag of en in welke mate er sprake is van milieuhinder¹. Dit kan worden uitgedrukt in het milieugezondheidsrisico, dat een optelsom van de verschillende milieuhinderaspecten is (zoals geluid, lucht, geur en externe veiligheid²). In Oss zijn de volgende risico's relevant:

- In de Stedelijke zone staat het milieugezondheidsrisico onder druk, onder andere door het weg- en spoorverkeer en industrie (geluidsoverlast, luchtkwaliteit en historische bodem- en grondwaterverontreinigingen).
- In het Buitengebied, met name in de westelijke polder, is op sommige plekken sprake van milieugezondheidsrisico's die worden veroorzaakt door de (intensieve) veehouderij (geurhinder, luchtkwaliteit en zoönose).
- Verder zijn er meerdere aandachtsgebieden te benoemen met betrekking tot externe veiligheid, zoals de spoorzone, snelwegen, de noord-zuidas (N329), de rivierverbinding de Maas en de bedrijventerreinen. Dit heeft te maken met de sterke industriële component in de gemeente en de ligging aan regionale vervoersaders.

Veilige woon- en leefomgeving

De sociale kwaliteit en het veiligheidsgevoel in de wijken en kernen kan onder druk komen te staan door verschijnselen als woonoverlast, overlast van personen met verward gedrag, intimiderende buurtbewoners, terugkeer van ex-gedetineerden, (fietsen)diefstal en high-impact crime. De laatste jaren er veel inzet gepleegd op

het gebied van veiligheid. De inspanningen brengen resultaat: er is minder sprake van woninginbraak en openbare ordeverstoringen en het veiligheidsgevoel neemt toe. Dit is onder andere terug te zien via de veiligheidsmonitor waarin Oss al jaren ruim voldoende scoort. Het is belangrijk om als gemeente deze positieve lijn vast te houden.

Huidige aandachtspunt is de woonwijk Schadewijk, waar veel van bovenstaande problemen bij elkaar komen. Ook de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen is een aandachtspunt. Jeugdgroepen zijn van alle tijden. Een enkeling ontwikkeld zicht tot een overlastende groep. De gemeente heeft in die gevallen de regierol om samen met partners op basis van een integrale aanpak de overlast terug te dringen.

Tot slot vragen ondermijnende activiteiten in Oss de nodige aandacht. Het is bekend dat criminele activiteiten ook in Oss plaatsvinden, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen en in het buitengebied maar ook in de woonwijken of via digitale netwerken. In de schadewijk zien we wel dat jeugd zich daar vaker overlastgevend gedraagt. Dit blijkt uit de diverse invallen van de politie van afgelopen tijd (2018/2019). Niet alleen leegstaande loodsen, schuren en woningen worden gebruikt voor criminele activiteiten, ook worden er dekmantelbedrijven opgezet. Criminaliteit leidt tot verloedering, zowel in het buitengebied als in wijken of in noodlijdende ondernemingen.. Dit heeft een negatief effect op de leefbaarheid.

1 Gezondheidsaspecten zoals groen en bewegen zijn onder 3.2. behandeld.

2 Externe veiligheid wordt gezien als milieuaspect. Daarnaast kan onder meer worden onderscheiden verkeersveiligheid, waterveiligheid en sociale veiligheid en openbare orde.

Trends & ontwikkelingen - woonoverlast en ondermijnende activiteiten

Gezonde leefomgeving – milieu

Het milieugezondheidsrisico, met name als het gaat om de luchtverontreiniging, geluidshinder en de effecten van klimaatverandering, zal zonder maatregelen eerder groeien dan afnemen. Hierdoor staat de volksgezondheid toenemend onder druk.

Woonoverlast

Door extramurale zorgverlening kunnen mensen langer thuis blijven wonen (zie ook 3.2. – Gezonde leefomgeving en leefbaarheid dichtbij). Het aantal complexe casussen neemt hierdoor echter toe, wat zorgt voor extra druk op de sociale kwaliteit van wijken en buurten. We zien in de wijken vaker situaties ontstaan waarbij de veiligheid voor de bewoner of de omwonende in het geding is. Denk hierbij aan verwarde personen, multiprobleemgezinnen, maar ook aan escalerende woonoverlast. De fysieke kwaliteit is hierin ook een belangrijke factor. De fysieke kenmerken van de woonomgeving dragen namelijk bij aan het veiligheidsgevoel van de inwoners. Denk hierbij aan de inrichting van de wijk en het onderhoud en beheer van de openbare ruimte.

Toenemende ondermijnende activiteiten

Ondermijnende criminaliteit is een maatschappelijk probleem dat in Brabant veelvuldig voorkomt en de laatste jaren toeneemt. De uitingen hiervan zoals drugsdumpingen, geweldsmisdrijven en hennepkwekerijen zijn dagelijks in het nieuws. In de fysieke leefomgeving leidt het gebruik van (leegstaande) loodsen en schuren voor ondermijnende activiteiten tot verloedering en verminderde leefbaarheid in het buitengebied en op de bedrijventerreinen. Ook in de wijken kan ondermijning de leefomgeving aantasten, denk hierbij aan de hennepkwekerijen op zolders of een drugsclub minden in een woonwijk.

Bestaand beleid en beleid in ontwikkeling

Gezonde woon- en leefomgeving – milieu

Binnen het gezondheidsbeleid wordt gestreefd naar een continue verbetering van bodem-, water- en luchtkwaliteit. De gemeente heeft de ambitie om met de regio Noord-Oost Brabant samen te werken en het Schone Lucht Akkoord te ondertekenen (januari 2021). Het doel is 50% gezondheidswinst te halen in Nederland in 2030 ten opzichte van 2016. Daarnaast streeft de gemeente in haar milieubeleidsplan (2010-2014) en geurbeleid (2013) waar mogelijk naar afname van overlast door onder andere geluid en geur.

Op grond van de beleidsvisie Externe Veiligheid (2011) en de Geluidsnota Oss stelt de gemeente dat er altijd een goede balans moet worden gevonden tussen veiligheid, andere maatschappelijke belangen, financiële haalbaarheid en een duurzame, economische ontwikkeling. In de omgevingsvisie en het omgevingsplan zal moeten worden aangegeven hoe die balans er per deelgebied uit ziet.

Veilige woon- en leefomgeving

Het college stelt in haar Programmabegroting/Prioriteitennota dat ze veiligheid wil verankeren in de wijken en kernen. Daarbij is een actieve aanpak belangrijk van die problemen die met de dagelijkse kwaliteit van wonen en leven te maken hebben. De rol van de gemeente is per onderwerp verschillend. Alle acties zijn erop gericht om samen met partners zo integraal mogelijk te handelen. Met name in de woonwijk Schadewijk gaat de gemeente vanuit het 'Programma Schadewijk' extra investeren.

Voor de aanpak van ondermijnende activiteiten is een daadkrachtig en integraal optreden noodzakelijk. De gemeente werkt hierin samen met politie, Openbaar Ministerie, Belastingdienst, het RIEC, Taskforce Brabant-Zeeland en andere (overheids)

partners. Daarnaast is het van belang dat ondernemers en inwoners – zowel in de stad, in de kernen, als in het buitengebied – zich bewust zijn van wat ondermijnen de criminaliteit is. Daarbij is het belangrijk dat zij eventuele signalen herkennen en dat zij weten waar ze die kunnen melden.

Global Goals – Uit Programmabegroting

Opgaven

Gezonde leefomgeving - milieu

Met betrekking tot milieuthema's, die zowel in de stedelijke zone als in de kernen in het buitengebied op sommige plekken tot knelpunten in de gezonde leefomgeving leiden, is het de vraag of de gemeente wil vasthouden aan de huidige milieunormen of hier juist strenger op in wil zetten, zoals bij het Schone Luchtakkoord. De vraag is met andere woorden hoe gezond is gezond? En kan dit per gebied verschillen, bijvoorbeeld door meer geurhinder in het buitengebied toe te staan dan binnenstedelijk en meer geluidhinder in het centrum dan daarbuiten? Daarbij moet ook worden gekeken naar de mogelijke maatregelen om de gestelde beleidsuitgangspunten goed in praktijk te brengen. De omgevingsvisie en het omgevingsplan zullen hierop het antwoord moeten geven.

Overlast van jeugdgroepen

Versterking en verbetering van de gekozen aanpak is noodzakelijk om de complexe problematiek van overlast gevende jeugdgroepen aan te pakken. In dit

kader stelt het college in haar Programmabegroting/Prioriteitennota dan ook dat de samenwerking met zorgpartners essentieel is. Ook in de uitvoering van interventies die te maken hebben met preventie enerzijds en repressie anderzijds zoekt de gemeente de verbinding. De opgave is te bekijken wat dit betekent voor de fysieke leefomgeving.

Ondermijnende activiteiten

Daarnaast behoeft de toename van de genoemde ondermijnende activiteiten aandacht. De gemeente heeft als ambitie om komende jaren met partners de huidige situatie in kaart te brengen en bewustzijn en meldingsbereidheid bij ondernemers te creëren. Door het opbouwen van een goede informatiepositie én netwerk wordt gezamenlijk gezorgd voor een veilig vestigingsklimaat en kunnen eventuele criminele activiteiten doeltreffend worden aangepakt. Concreet moet ook gekeken worden naar een snelle en goede herbestemming van vrijkomende (agrarische) bedrijfspanden.

Resumé

Stedelijke zone, Stadjes & Kernen en Buitengebied

- Waarborging van een gezonde leefomgeving in termen van geluid, geur, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Hoe gezond is gezond? Deze vraag moet in de omgevingsvisie en het omgevingsplan worden beantwoord.
- Tegengaan ondermijnende activiteiten (VAB's ; woonwijken, bedrijventerreinen) – snelle en goede herbestemming van vrijkomende bedrijfspanden.

3.9 Oss in de regio

Veel problemen spelen in de directe leefomgeving van mensen. Die kunnen meestal ook het beste op dat schaalniveau worden aangepakt. Soms blijkt een probleem echter onderdeel te zijn van een breder - bovenlokaal of regionaal - spelend vraagstuk, zoals de (regionale) woningmarkt, het verkeersnetwerk of de RES. Dan moet ook op dat niveau worden geacteerd door het beleid goed af te stemmen met omliggende gemeenten. Een andere reden om vraagstukken (ook) regionaal te bekijken is dat Oss zo haar regionale positie kan versterken.

Zoals gezegd kent Oss in economisch opzicht een strategische ligging, onder meer door de goede bereikbaarheid over weg, spoor en water. De Maas lijkt echter ook een relatief harde begrenzing te vormen. Hierdoor wordt de regionale positie van Oss ingeperkt en de potentie van het mogelijk netwerk over de Maas-grenzen onvoldoende benut. Wanneer Oss in een veel grotere context wordt geplaatst, heeft het de potentie om als schakel te fungeren tussen de Food Valley (Wageningen), de Randstadregio en de Brainportregio in en rondom Eindhoven. Dit geldt vooral voor die sectoren waarin Oss al sterk is (agrifoodsector, life sciences, logistiek).

Oss heeft alles in huis om zich, samen met 's-Hertogenbosch en Meierijstad (de economische driehoek van de regio), te manifesteren als sterke economische speler. Voorwaarde hierbij is wel dat zwakke punten in de regionale bereikbaarheid moeten worden aangepakt. Denk hierbij aan de doorstroming bij knooppunt Paalgraven en de verdubbeling van de spoorbrug bij Ravenstein. Daarnaast moet er voldoende ruimte zijn voor bedrijven om zich te vestigen en voor bestaande bedrijven om uit te bereiden. Voor de aanpak van deze opgaven treedt de gemeente gezamenlijk met haar regionale partners op (bijvoorbeeld MIRT-onderzoek knooppunt Paalgraven, ontwikkeling regionaal bedrijventerrein Heesch West).

Daarnaast liggen er mogelijkheden voor de gemeente, met name in de Stedelijke Zone, om de regionale woningmarkt te bedienen met aantrekkelijke en betaalbare woonmilieus. Oss kan zich onderscheiden als vitale middelgrote stad met de nodige stedelijke voorzieningen, de goede bereikbaarheid op de stedelijke as van 's-Hertogenbosch-Nijmegen en de aantrekkelijkheid van afwisselende buitengebied. Dan fungeert Oss als regionale werk- en woon hub.

Bovendien is de Regionale Energiestrategie een opgave die regionaal wordt opgepakt. Recent is besloten dat de gemeentelijke opgave van Oss tot 2030 gelijk is aan haar resultaatsverplichting in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) – Noordooost-Brabant: 0,93 PJ duurzame opwekking door middel van wind- en zonne-energie en 11% energiebesparing in 2030. Dit betekent dat Oss zich (voorlopig) niet inzet voor de opwekking van de regionale energiebehoefte (bovenop haar eigen behoefte).

NOVI en POVI

Kaders

Voor de opgaven die de gemeente Oss in regionaal (en lokaal) verband oppakt bieden de Nationale en Provinciale Omgevingsvisie (NOVI en POVI) de nodige ruimtelijke kaders.

Nationale omgevingsvisie

Het rijk stelt in de NOVI dat Nederland in de toekomst een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving moet bieden en economisch moet kunnen floreren. Daarbij wordt erkend dat de druk op de ruimte en de leefomge-

ving voortdurend om een afweging van verschillende belangen vraagt. De opgaven waar we voor staan komen samen in vier prioriteiten die voortkomen uit of samenhangen met grote transitie. Deze prioriteiten zijn:

1. Naar een duurzame en concurrerende economie;
2. Naar een klimaatrobuuste en klimaatneutrale samenleving;
3. Naar een toekomstbestendige en bereikbare woon- en werkomgeving;
4. Naar een waardevolle leefomgeving.

Deze vier opgaven kunnen alleen in samenhang verder worden gebracht wanneer aandacht is voor thema's die hier dwars doorheen lopen, zoals omgevingskwaliteit, gezondheid, cultuurhistorie, klimaatadaptatie, water, bodem, (nationale) veiligheid en milieukwaliteit. Hierbij worden drie inrichtingsprincipes gehanteerd die helpen om in een specifieke casus of gebied bij botsende belangen een zorgvuldige weging tussen nationale belangen te maken. Die inrichtingsprincipes zijn:

1. Combineren boven enkelvoudig;
2. Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal;
3. Afwentelen voorkomen.

Provinciale omgevingsvisie

De provincie benoemt in de omgevingsvisie één basisopgave en dat is 'werken aan veiligheid, gezondheid en omgevingskwaliteit'. Daarnaast zijn er vier hoofdpogaven geformuleerd:

- (1) werken aan de Brabantse energietransitie
- (2) werken aan een klimaatrobuust Brabant
- (3) werken aan de slimme netwerkstad
- (4) werken aan een concurrerende, duurzame economie.

De provincie streeft naar meerwaarde-creatie bij de invulling van deze opgaven, zodat de omgevingskwaliteit verbeterd, de inclusiviteit van de samenleving wordt bevorderd en een gezonde leefomgeving wordt gecreëerd. In dit kader wil de provincie inzetten op Noord-Brabant als 'living lab', waar (technische en sociale) duurzame innovaties een economische meerwaarde brengen en oplossingen bieden voor maatschappelijke vraagstukken.

Tot slot geeft de provincie aan in te zetten op kwaliteit boven kwantiteit – een duurzame economie en brede welvaart voor alle Brabanders. Om deze ontwikkelingen goed vorm te geven streeft de provincie naar een 'diepe, ronde en brede manier van kijken', waarbij alle schaalniveaus van de leefomgeving worden meegenomen. Vanuit die insteek worden opgaven integraal en gebiedsgericht opgepakt, waarbij zowel de fysieke-, als de sociale leefomgeving wordt meegenomen en alle relevante partijen worden betrokken.

Het is van belang de inrichtingsprincipes uit de NOVI en het principe van de meerwaarde-creatie van de POVI toe te passen bij het oppakken van de opgaven in de omgevingsvisie, het omgevingsplan en eventuele programma's.

Regio

Resumé

Stedelijke zone, Stadjes & Kernen en Buitengebied:

- Oppakken van vraagstukken met een regionale component op dat schaalniveau. Dit gaat onder meer om:
 - Woningmarkt; het bedienen van de regio met aantrekkelijke woonmilieus
 - Economie in samenhang met bereikbaarheid; zwakke plekken aanpakken en revitalisering van bedrijventerreinen.
 - Regionale Energiestrategie
- Oss ook in (boven)regionale context plaatsen om als schakel te kunnen fungeren in topsectoren.
- Toepassen van (inrichtings)principes van NOVI en POVI in zowel regionale als lokale opgaven, naast de Osse principes die op basis van de identiteit en kernkwaliteiten van Oss (zie hoofdstuk 2) moeten worden ontwikkeld.

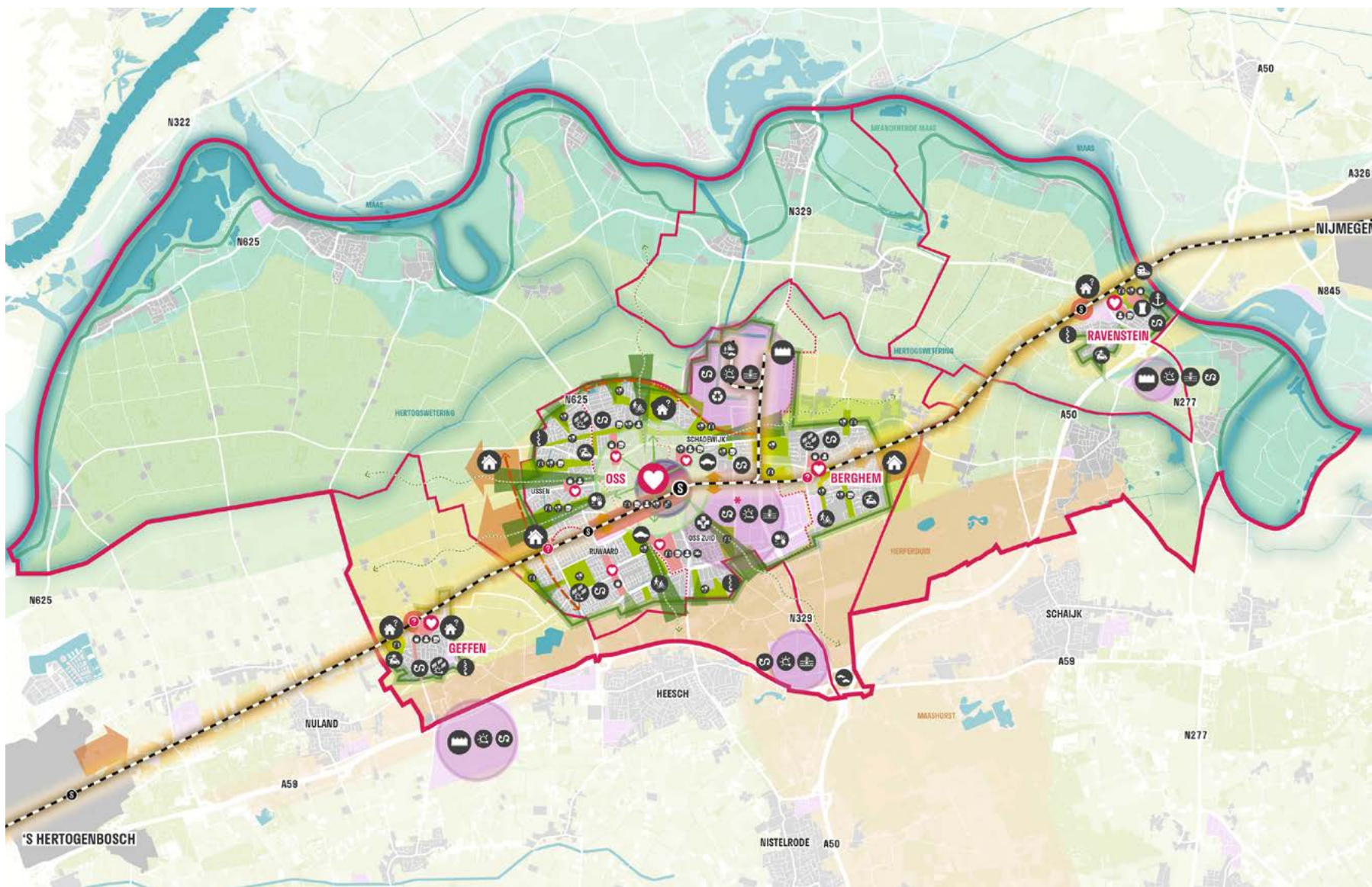

Literatuurlijst

- Programmaplan Omgevingswet
- Startnotitie omgevingsvisie
- Advies TwynstraGudde (TG)
- Raadsbesluit proces omgevingsvisie juni 2019
- Foto van Oss
- Nota van uitgangspunten Omgevingswet/foto van Oss 2017-2018
- Structuurvisie Oss (2006)
- Structuurvisie Buitengebied (2015)
- Routekaart Groen, Blauw en Natuur (2017)
- Vergroenen Stadshart Oss (2020)
- Gemeentelijk erfgoedbeleid 'Op gemengde Bodem' (2006-2011)
- Woonvisie (2020)
- Portefeuillemanagement Wonen – actualisatie (2019)
- Economische Ambities (2014-2020)
- Masterplan Bedrijventerreinen Oss (2011)
- Meer grip op de Osse kantorenmarkt (2012)
- Geurgebiedsvisie en Agrarische geurverordening (2013/2015?)
- Agrifood Capital Agenda
- Koers Stadshart (2016)
- Visie Detailhandel structuur (2007-2015)
- Integraal Horecabeleidsplan (2007)
- Visie Recreatie en Toerisme, 'Verbinden & Vertellen' (2020)
- Gezondheidsbeleid 'Gezond leven, goed leven' (2018-2021)
- Visie Sport en Bewegen (2014-2017)
- Integraal Voorzieningenbeleid (2009)
- Beleidsvisie Integrale Veiligheid (2019-2022)
- Beleidskader aanpak ondermijnende criminaliteit (2019/2020?)
- Milieubeleidsplan (2010-2014)
- Geluidsnota (2010)
- Beleidsvisie Externe Veiligheid (2011)
- Rapport gemeentelijk vervoer gevaarlijke stoffen (2019)
- Prioriteitennota gemeente Oss (2021-2024)
- Programmabegroting gemeente Oss (2022-2025)
- Opinie-nota's visie landbouw en visie Vrijkomende Agrarische Bebouwing (2020)

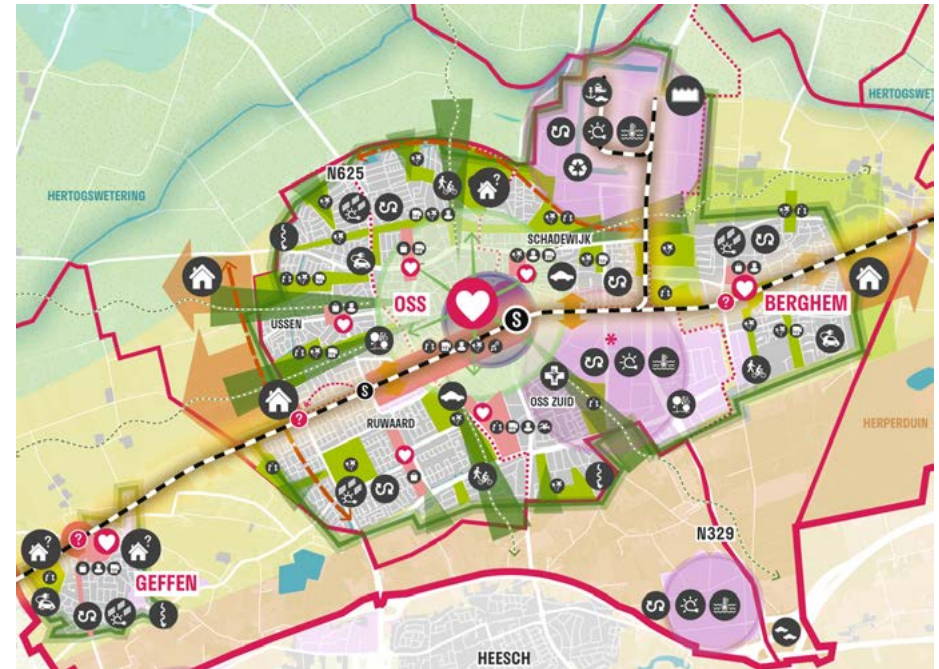
Bijlage: kaartbeelden

Stedelijke zone

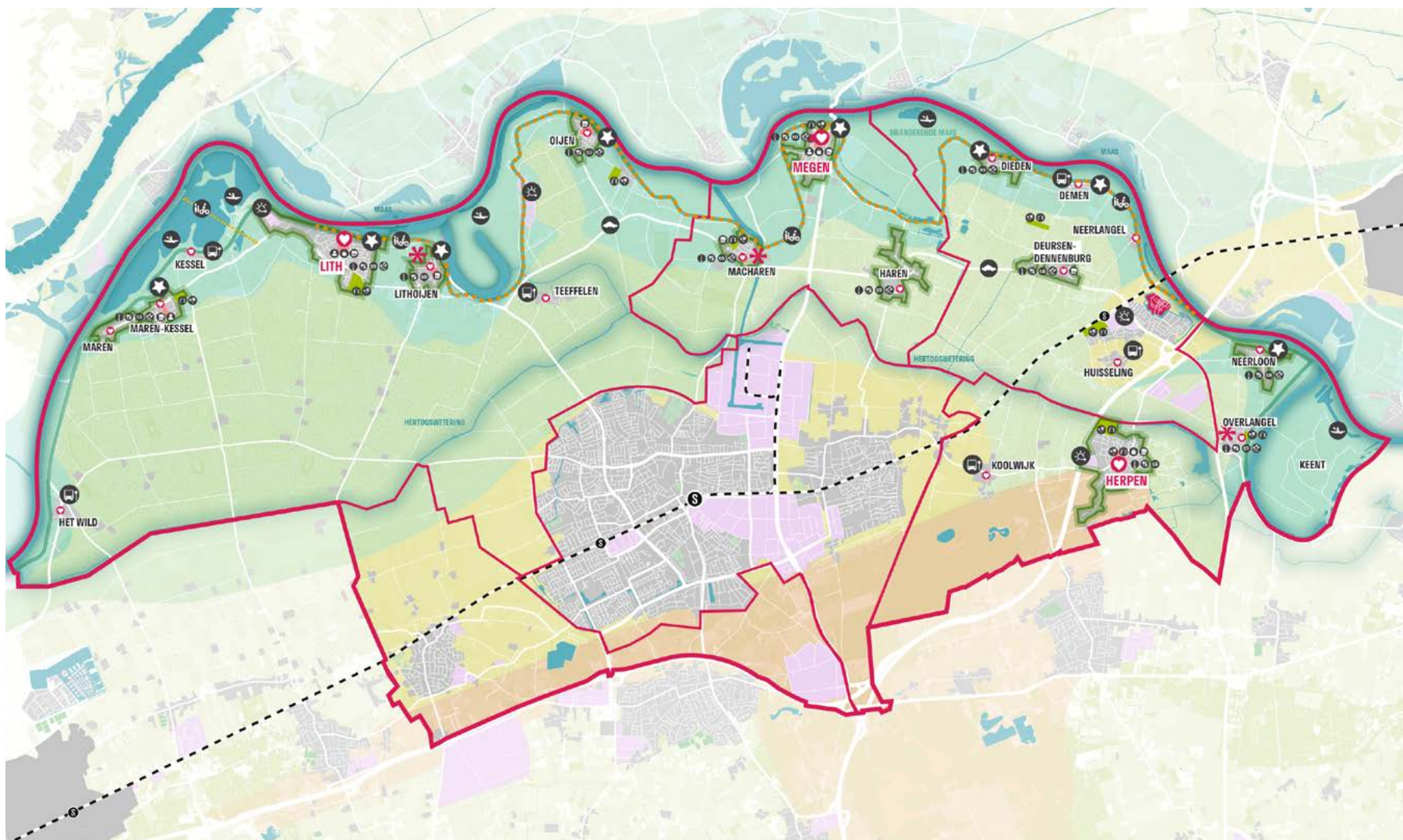

LEGENDA

	Station Oss:		Ontwikkeling Stationsgebied Oss:
	Mogelijk toe te voegen stations:		- Mix van wonen, werken en maatschappelijke/culturele stedelijke voorzieningen
	Verplaatsing station Oss West: T.b.v. uitbreiding Oss West		- Kwaliteitsverbetering openbare ruimte
	Onderzoeken mogelijkheden dubbele spoorbrug		Vergroenen centrumschil
	Mogelijke uitbreidingslocaties		Herstructurering bestaande bedrijventerreinen (profiel kiezen, intensief ruimtegebruik, landschappelijke inpassing, verduurzamen, parkmanagement)
	Opwekken energie d.m.v. zonnedaken op grootschalige bedrijventerreinen		Broene verbindingzone Oss Berghem
	Warmtenet: restwarmte gebruiken voor stedelijk gebied		Centrumschil (o.a. Raadhuislaan): doorontwikkeling van wonen, werken en voorzieningen (leegstand- en transitieopgave) met aandacht voor duurzaamheid en vergroening
			Onderzoeken opwaardeermogelijkheden of aanleg nieuwe structuur t.b.v. doorstroming autoverkeer binnen de stad
			Barrièrewerking spoor
	Centrum Oss compact maken met mix aan functies en vergroenen		Stadsranden ontwikkelen als recreatief uitloopgebied
	Kernen leefbaar houden		Stad-land verbindingen
	Uitbreidingslocaties		Vergroenen aanloopstraten en entrees centrum
	Uitbreiding bedrijvigheid (Heesch-West) (evt. uitbreiden De Hoed en De Bulk)		Klimaatlobben
	Verduurzaming woningvoorraad		
	Bevorderen doorstroming autoverkeer in de stad (anticiperen op veranderende rol auto)		
	Energiebesparing		
	Uitbreidingsruimte Life Sciences		
	Trimodaliteit		
	Ruimtelijke woon- en werkomgeving klimaatbestendig (hittebestendig, water vasthouden, biodiversiteit)		
	Inrichting gebruik van bodem		
	Bronpunt circulaire economie		
	Duurzame mobiliteitsconcepten (laadpalen, deelauto's)		
	Ruimte voor langzaam verkeer		
	Doorstroming en verkeersafwikkeling Paalgraven		
	Knooppuntontwikkeling op kleine schaal		

	Broene long		Onderwijs		Overige wegen
	Stedelijke zone		Zorg		Spoor
	Polders (primaar agrarisch buitengebied)		Sport		Maasdiijk / Oeverwal
	Polders (secundair agrarisch buitengebied)		Gebruiksfunctie groen: ontmoetingen		
	Maaszone		Winkels / supermarkt		
	Bedrijvigheid		Zwembad		
	Water		Theater		
	Bebouwd gebied		Inbreidingslocaties		
	Historisch centrum		Stations		
	Groen (gezondheid, ontmoeting, clustering voorzieningen in het groen)		Vesting		
	Voorzieningen cluster (ontmoeting, functiemenging, zone met extra draagvlak functies > mogelijkheid dubbelgebruik)		Gemeentegrenzen		
			Gemeentegrens Oss		
			Gebiedsontluitingswegen		
			Snelweg		

Teksten en kaarten zijn opgesteld door Kuiper Compagnons,
in samenwerking met de gemeente Oss.